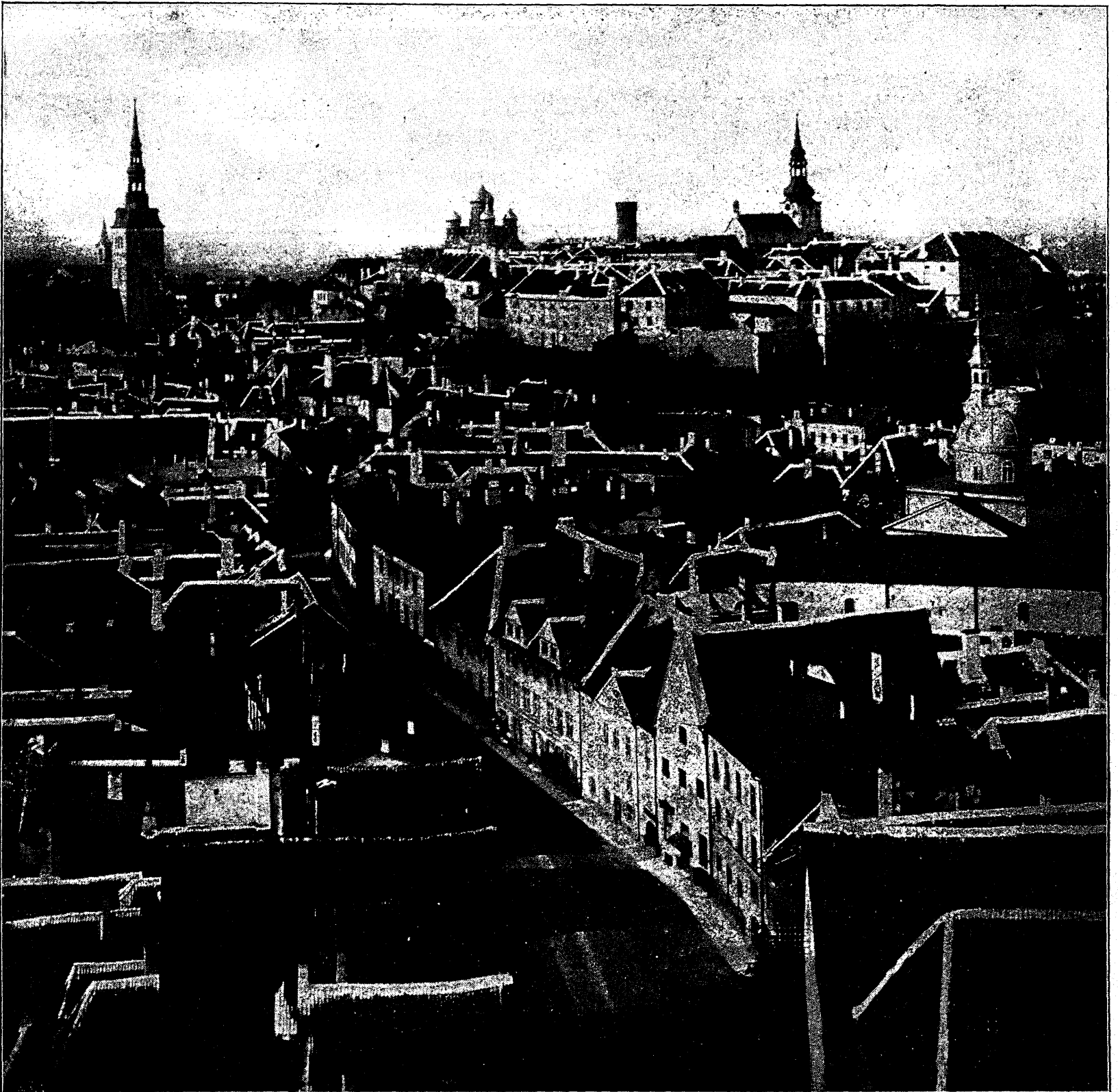

ODAMEES

NR 1 / SEPTEMBER / 1922

ГАБТУНА АЭРОПЛАНЫ БО

Eesti Kindlustuse Selts

(end. nim. Eesti Wastastikune Tulekinnituse Selts. Asut. 1907. a.)

Walitsus:

Tartus Suurturg nr. 10,
kõnetr. 172.

Osakonnad:

Pärnus, Wõrus, Wiljandis,
Walgas, Kuresaares.

Agentuurid:

teistes kodumaa linnades ja
maakohtades.

Toimetab:

igasugu waranduse kindlustust **tuleõnnetuse wastu**;
waateakende ja teiste klaaside kindlustust **pragunemise**
ja purunemise wastu;

koduse majapidamise asjade, põllumajanduse inventari ja
saaduste, kaubandus-tööstuse ettevõtete, rahaasutuste, kon-
torite, kirikute jne. kindlustust **murdawarguse ja**
rööwimise wastu;
elukindlustust.

Kindel wastutus, odawad preemiad.

Juhatus.

„KOIT“
S.AREHNATÄN. nr. 17

Tõest armas onu üflen Sull'
Too linnast ekstrakt maitsew, hää,
Mõs wiina muudab weiniks mul,
Adressi linnas meeles pea
Kui kaupmees wast ehk pakub teist
„KOIT“ Suur Arenha 17-st.

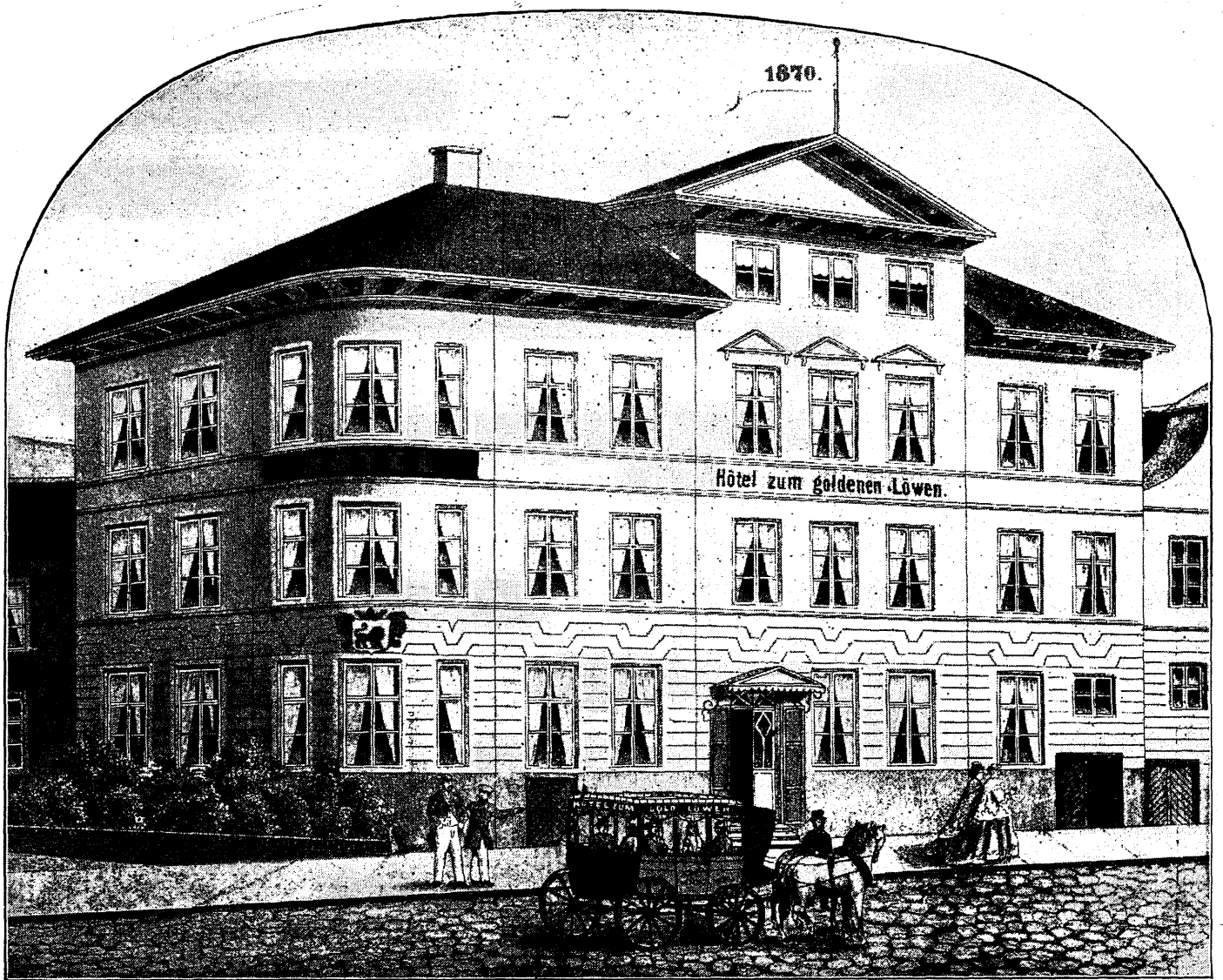
Ei sakste ei tõõrahwa laual
Ei puudu suhkru ekstrakt „KOIT“
Kui puudub laual maitsew tolt
Mõul tagawaraks ikka „KOIT“

„KOIT“ S.AREHNATÄN nr. 17

Tartu Ühispank
Rüütli tän. № 4, Kõnetr. 141

Maksab hoiusummade päält:
Tähtajalisel arvel kurni 10 %
Jookswal „ „ 8 %

Annab laenusid ja toimetab
kõiki pangaoperatsioone

Kuld-Löwi aastal 1870

I. järgu võõrastemaja-restaurant

„KULD-LÔWI“

Harju tän. nr. 40, kõnetraat 3-36 ja 18-40

IGA KODANIK

kes hindab väärtuslist ja
tõsist ajakirjandust loeb!

«PÕSTIMEEST»

„Postimees“, kui kõige kiirema teatesaamisega ja suurema arvu kaastöölistega ajaleht Eestis, annab alati täielikumat ülevaadet sise- ja väljamaa uuemate sündmuste kohta. Rahvamajanduse, eriti põllumajanduse alalt pakub „Postimees“ alati huvitavat ja hindamise vääriolist

Rutake „Postimehe“ tellimisega

Kuulutamine „Postimehes“ on ülitähtis igale

ärimehele ja ettevõtjale,

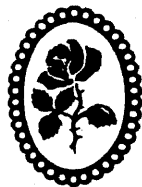
sest „Postimehe“ lugejate ringkond on väga laialine ja ostujõuline

Päakontor: Tartus

Kõnetraat 80, 2-86

Abitalitused kõigis Eesti linnades.

Monafó

Raatusse plats 12

TALLINNA

Lilled

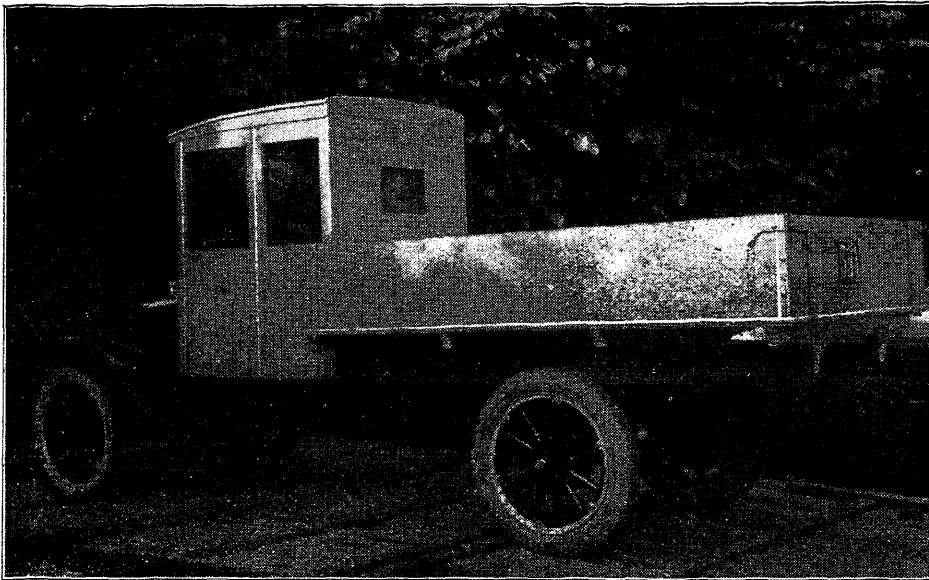
Grand-Marina

Kõigesuurem ja parem kinoteaater Cestis. I järgu pildid ja divertrissement. Iga nädal uus eskhawa. Pilte ja divertissementi saadab I järgu salon-orkester.

Kafiino

Iga päew I järgu eskhawa. Pilte saadab I järgu trio.

FORD-kergeveo-auto odav ja ökonoomiline veoabinõu

Silmapaistavad omadused: väikene bensiini tarvitus, kerge kaal, suur vastupidavus kõva mootori jõud ja vähene kummidekulu. Kõige kohasem Eestimaa poristel ja liivastel teedel, sõitmiseks.

Ainuesitaja Eestis

Hans Winnal

Tallinnas

S. Tatari tän. 1.
Telef. 3-42 & 3-72

Koolitarbe ja mänguasjade tööstus

K O O L & M A N G

KAUPLUS, V. Posti tän. 2. — Tööstus
Põhja tän. 6e, Kõnetraat: 15—25; 16—56

Valmistab ja müüb:

Koolidele jooneja joonistuse laudu, klassi tsirkleid ja täistopitud linde ning loomi.

Lastele

mänguasju.

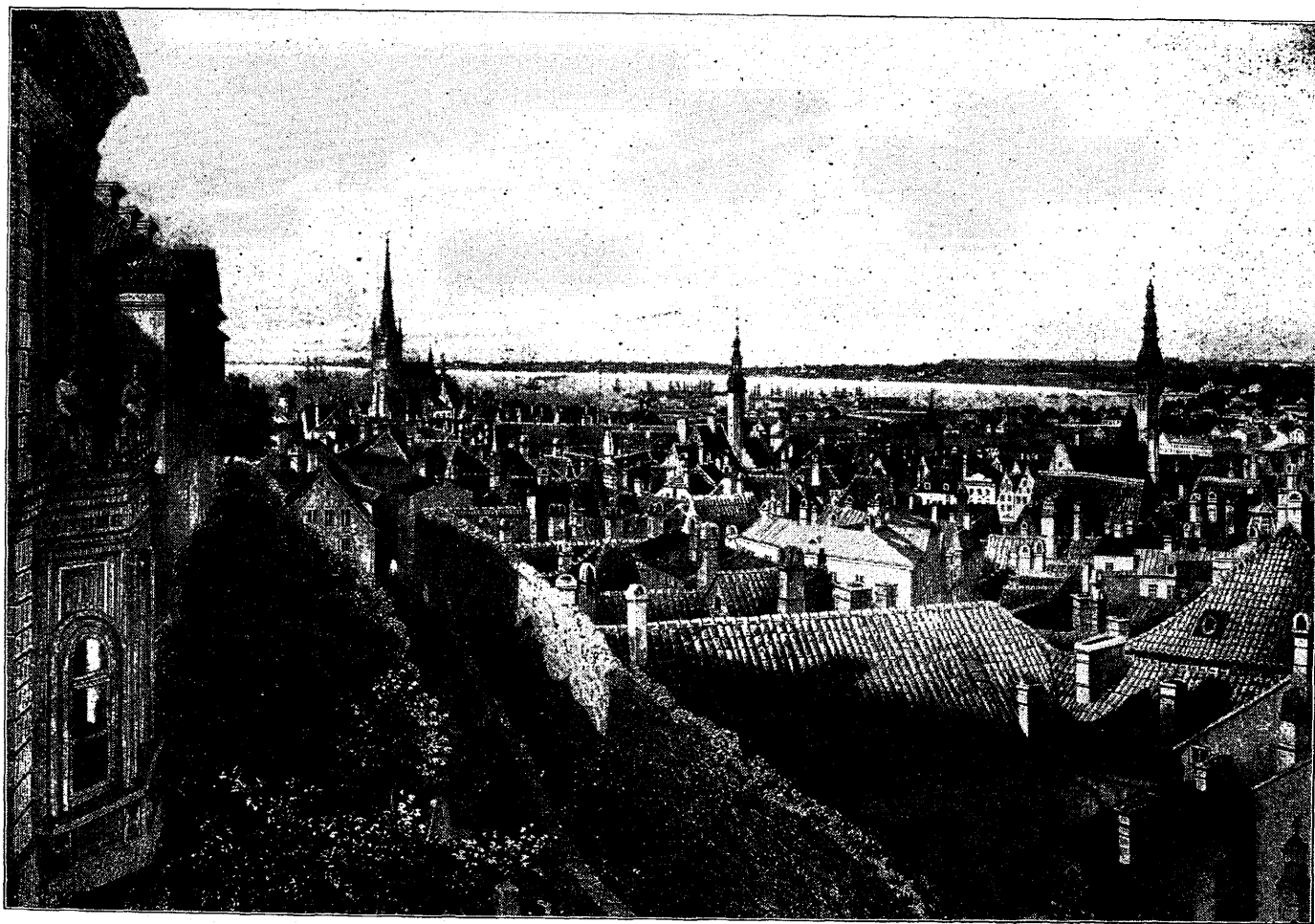
Spordimeestele lükatawaid kelke ja süste üksikult ja hulga-viisi.

Tallinna poliitilisenä keskkohana Võõra võimu ajad

Juba tuhande aasta eest seisis uhkelt vana eestlaste maa linn soodest, rabadest ja Soome lahest piiratuna kõrgel kaljumäel. Kindlus, mida Skandinaavia keeli Lindaniseks hüüti, oli võitmatu võõraile kunni XIII aastasaja alguseni. 15 juunil 1219 sõitis Daani kuningas Waldemar II. 1300 purjekaga Lindanise alla, murdis vapralt Eesti maleva jõu, lõhkus maalinna maha ja ehitas asemelle Daani kindluse Reveli. Seda Castrum Danorum in Revelis (Daani kants Reveli maal) hakati sest ajast hüüdma Tallinnaks. Daani linnaks.

Kuid juba kaheksa aasta järele tuli uus võim valitsema. 1227 a. kuulutati Põhja-Eesti ühes Tallinnaga Saksa riigi osaks Saksa mõõgavendade ordu valitsuse alla.

Ordu ehitas kõrgele mäele — Toompääle — suurte tornidega lossi ja muutis kogu kantsi tugevaks kindluseks. „Pikk Hermann“ torn, millest selge ilmaga isegi Soome paistab, on sest ajast pärit. Peagi varises ordu võim ja Tallinna langes a. 1238 uuesti Daani kuninga ülemvalitsuse alla, mis kestis 1346 aastani. Sel

Tallinna umbes 1860 aastal.

F. S. Stavenhageni joonistus. Tallinna parun Uexkülli maja rõdult.

ajal võeti Tallinna kui elav kaubanduskeskkoht ja ida ning lääne vaheline tähtis kaubaladu kuulsa kaubandusliku ja merevõimu Hansa liidu liikmeks (1284 a), hakati Tallinna oma raha lööma, ehitati kirikuid, asutati koole ja tõsteti linn jõukale järjele. Kuulus eestlaste Jüriöö-mäss — 1343 a — pidi Saksa ja Daani võimule lõpu tegema, kuid appijõudnud Saksa orduvägi murdis eestlaste ägedama ja viimsema vastuhakkamise Tallinna all — Sõjamäel — langes tol korral 3000 eestlast. Soome abivägi jäi hiljaks. 1346 aastal müüs

tõttu lääneeuroopaga otseteed kaubavahetust algas. 1561 a. tehtud lepinguga läks Tallinna ühes Viru, Harju ja Järvamaaga Rootsi alla. Kuid vene võim ihus juba ammugi hammast Eesti randade pääle, tõrjuti aga järjesti tagasi, kunni Vene Peeter Suurel, aastal 1710 viimati korda läks Eestit oma käpa alla saada. „Hää Rootsi aeg“ pidi aset andma Vene valitsusele, mis omakorda kestis üle paarisaja aasta. Esimene pool sest ajast oli Tallinnale languseks, sest sõjakas Peeter nägi Tallinna tähtsust ainult sõjasadamana ja

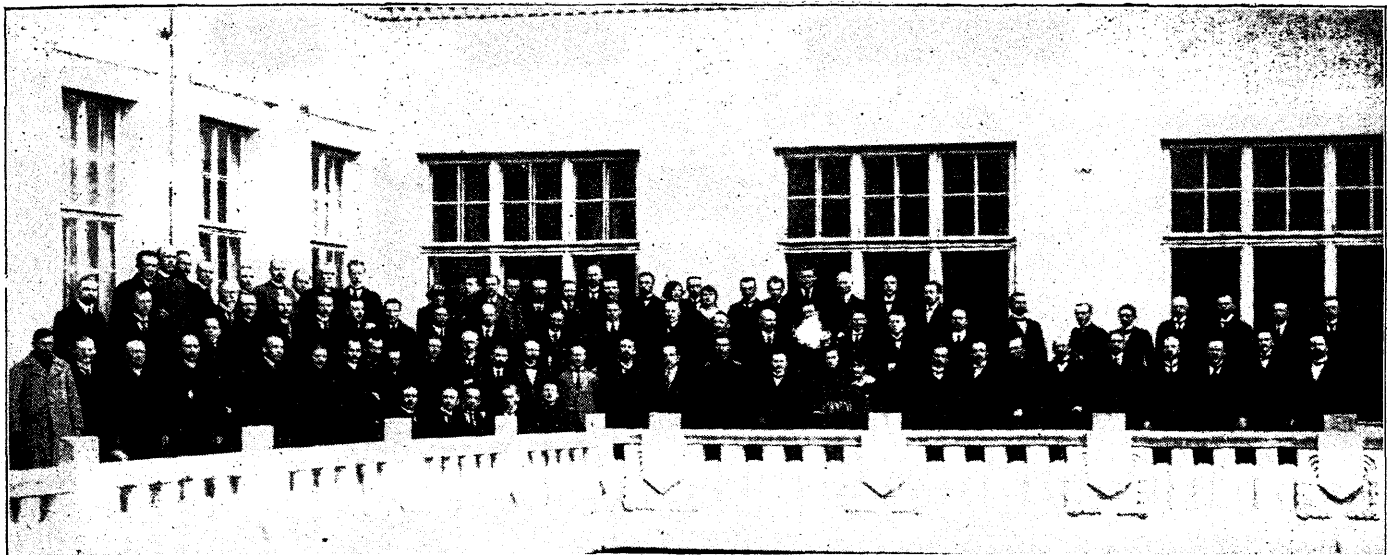
Tallinna Toompää umbes 1860 aastal.

F. S. Stavenhageni joonistus.

Daani kuningas Waldemar IV Eestimaa ühes Tallinnaga Saksa rüütliordule. Orduaeg kestis üle kahe aasta. Tallinna tõusis õitsvale järjele, olles keskkohaks lääneeuroopa linnade ja Venemaa (iseäranis Novgorodi) vahel. 1524 a toodi Lutteri usk Eesti; hakati kohati Eesti keelt ametliku keelena lubama ja soetati „maarahvale“ pühast kirjast osasaamist.

Tallinna tabasid sel ajal mitmed korrad suured põlemised. Orduaja ehitustest on püsind torn „Kiek in de kök“. — Ordu lagunemise ajal kerkis Tallinnale kõva võistleja Narva, mis vene alla sattus ja hää veetee

ei hoolitsend ei kultuuri tõstmise ega kaubanduse arendamise eest. Ka uus Vene päälinn Peterburi oma hää asukoha tõttu hakkas Tallinna sidemeid omale tõmbama. Alles pääle Krimmi sõja (1855) hakkas Tallinna toibuma, sest siis kaotati otstarbetu Tallinna merekindlus ja linn võis seega lähedamalt end liigutama hakata. Linna kasvamisele andis hoogu ka E. talurahva vabastamine, uus talurahva seadus jne. Päris tõusujärk algas aga 1870 aastast, mil Balti raudtee ehitati, Tallinna kaubasadamat laiendama hakati, esimene jäämurdja muretseti ja uus sadam ehitati. Suur sõda (1914)

Eesti Asutava Kogu saadikud „Estonia“ välisel rõdul (23. IV. 1919).

sulgus jällegi ajutiselt Tallinna ning Vene valitsuse plaanid — Tallinnast jällegi merikindlust teha — ähvardasid linna kaubanduslist, poliitilist ja kultuurilist

tähendust täiesti matta. Kuid olud kujunesid siiski teisiti. Tallinna vabanes ja vabanes temaga kogu Eesti võõra võimu alt aastal 1917.

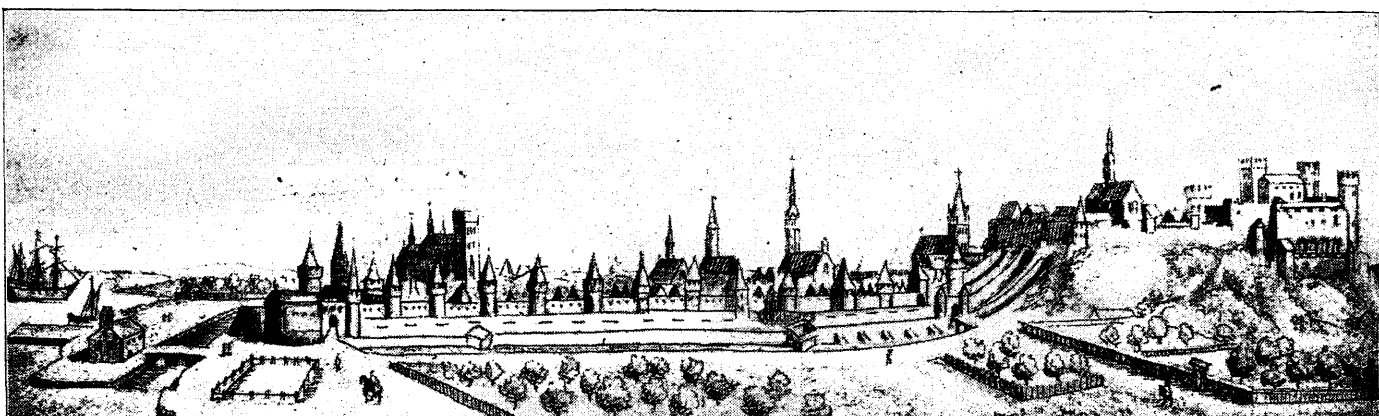
Eestlaste omajõu esimesed katsesammud

Ei leppind omal ajal vaba olnud Eesti rahvas kunagi võõra võimuga. Ajalugu kõneleb kümnekordseist vähemaist ja suurimaist vastuhakkamistest, mässudest ja isegi sõjakatsetest. Tallinnat on piirand Eesti mannermaa mehed kui ka vahvad saarlased mitmed korrad. Saarlaste kuulus „sõjalaevastik“ oli võõraile hulgaks ajaks hirmuks Baltimere vetes. Sisemaal õhutas võõras ike küll vastuhakkamisi, näljamässe, usulisi liikumisi j. m. rahulolematust, mis sihit oli võõra

ülivõimu vastu. Kuid vägivalda vägivalda vastu tarvitasid meie esivanemad ainult harukorral. Meie võitlusabinõud on olnud ikka rahulikud, kultuurilised, puht enesekaitselaadilised. Eriti

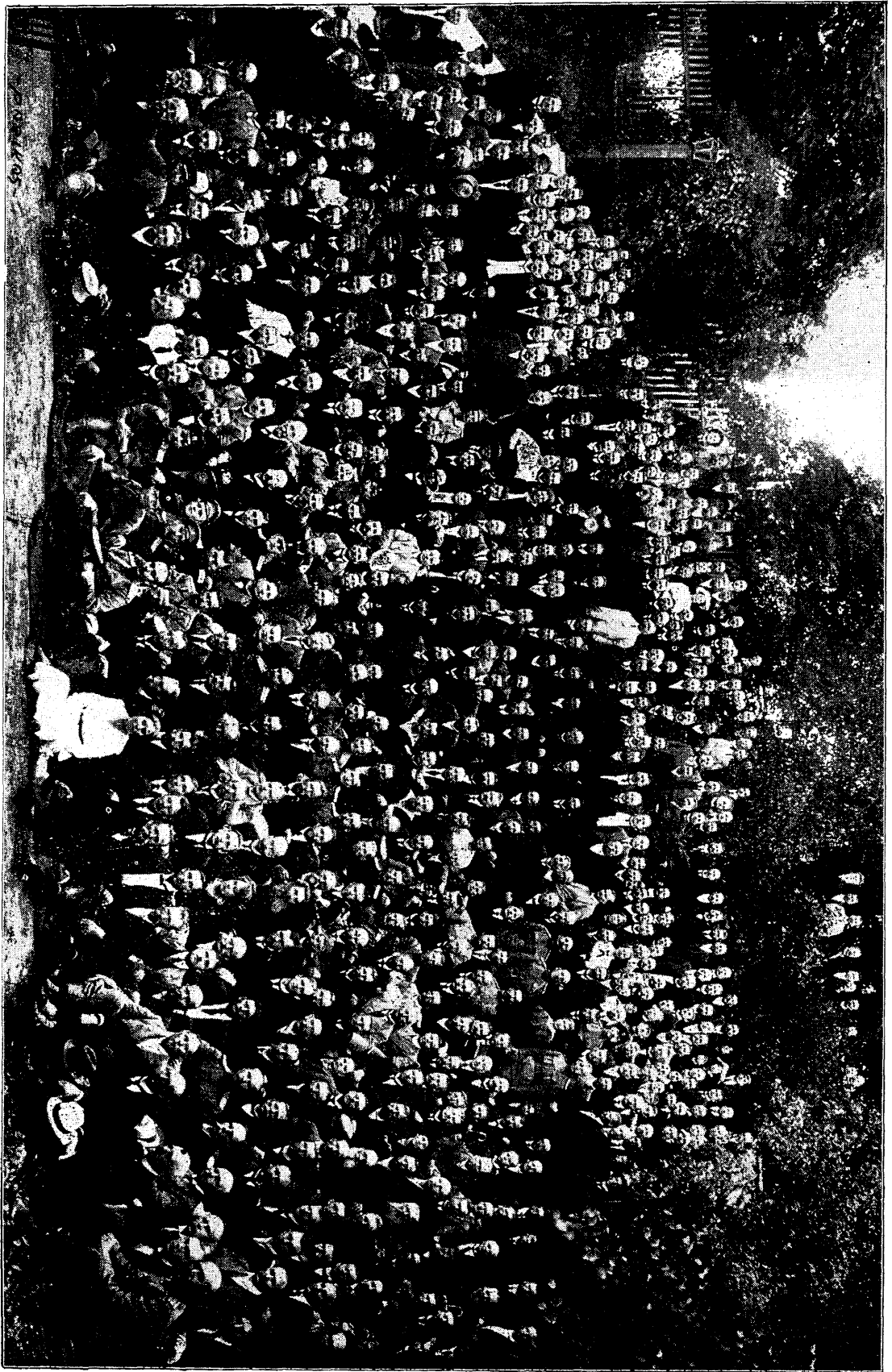
Tallinnas

algas esimene väline enesekorraldamine kitsail surveajul esimese Tallinna Eesti seltsi „Estonia“ asutamise a. 1865. Rahvuslik ärkamisaeg löi laineid.

Tallinna 1650 aasta paigu.

See vana vaselõige kujutab Tallinnat 20 aastat hiljem. Siin näeme Oleviste kirikul juba kivikatuse pääl, väiksemad tornid on valmishitet, kuna suur torn on siiski alles pooleldi valmil aga juba lõpetamisel. See joonistus on tuntud maailmareisija Oléariuse tehtud, kes 1640 ja 1646 aastate paigu mitu korda Tallinnas käis, ja on pärit ta reisikirjelduste raamatust. Toompää loss näib siin pildil romantilise kantsina, hommiku poolt kaitstud kõrge müüriaga, tornidega ja vett täis oleva vallikraaviga piirat linnaga. Ta näib olevat otse eeskujulik keskaja kindluste tüüp.

Eesti Rahvuskogu. (1—3 juuli 1917).

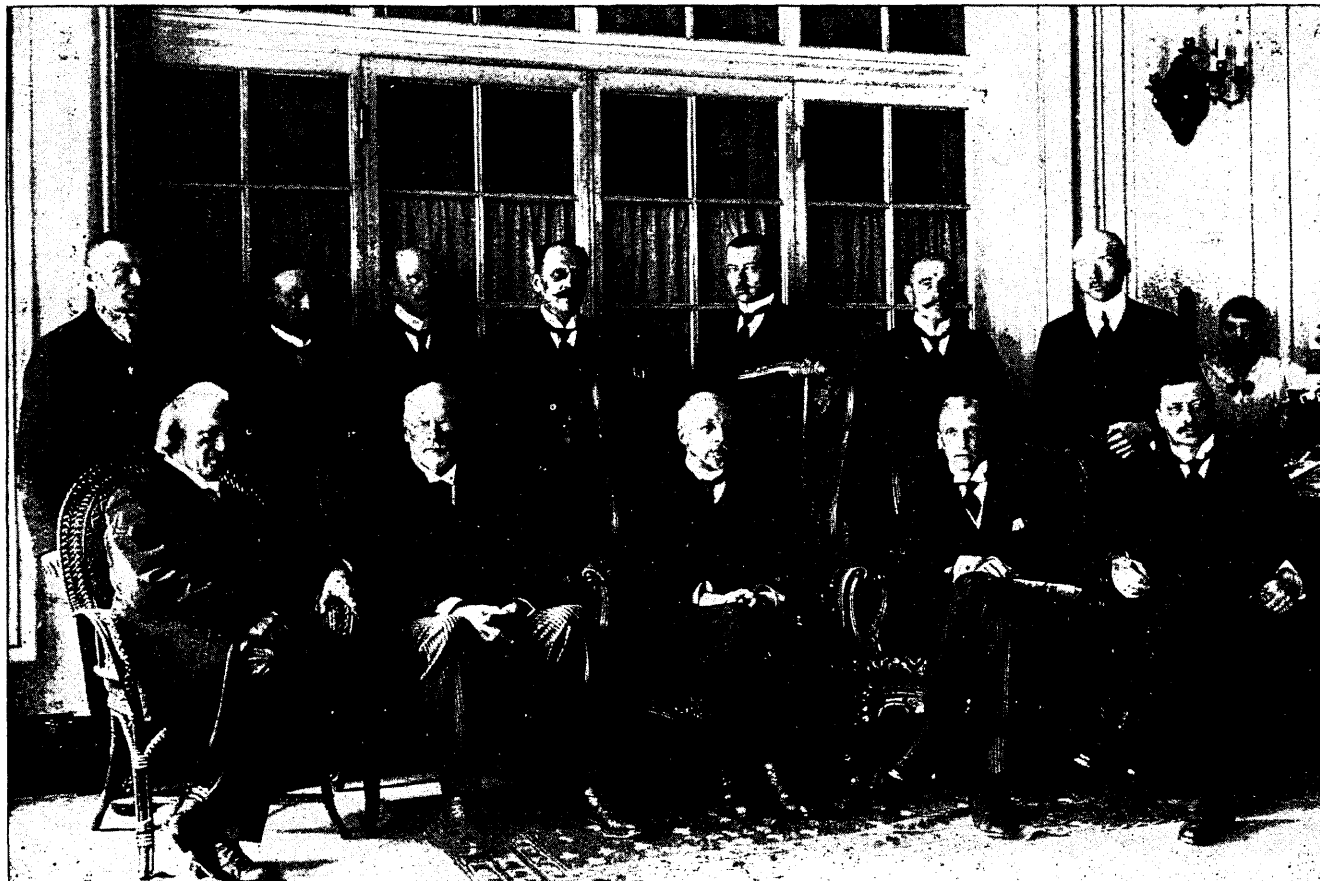
Foto Sprikas

1875 ilmub Tallinnas „Ristirahva Pühapäevaleht“ vana Jannseni ilmalikule „Perno Postimehele“ täienduseks. 1877 avatakse teine Eesti selts „Lootus“. Esimene Eesti laulupidu Tallinnas pandi toime 1880 a. 1886 aastal esinesid eestlased esimene kord iseseisvana rühmana (kuigi venelastega liidus) Tallinna linnavolikogus. 1890 a. asutati Tallinna Eesti Põllumeeste Selts. Teine Tallinna laulupidu peeti 1896 a. Esimene suurem poliitiline ajaleht Tallinnas — „Teataja“ hakkas ilmuma 1901. Eestlaste arvulise ülekaalu, majandusliku jõukuse kasvamise ja haridusliku tõusu tagajärjel langes

kuid Tallinna Eesti soost kondanikud on sama julgelt omi õiguseid kaitsnud, kui seda on teind Lõuna-Eesti, eriti Tartu, mida õieti meie rahvusliku iseteadvuse pesaks hüüdma on hakat.

Murdeaeg 1917—1918

Esimeseks suure revolutsiooni saavutuseks Eestile oli laiapiiriline omavalitsus. Tallinna omas kohe poliitiliste sündmuste keskkoha. Põhja- ja Lõuna-Eesti töötasid koos, kõrvaldades endised kubermangude piirid ja püüdes ühist Eestit luua. Lõppsiht —

Balti hertsogiriigi asutajate saatkond Berliinis 1918 a.

Juhatoja: Eestimaa rüütelkonna päamees parun Dellinghausen. Liikmed: von Brevern ja von Stryk. (Eesti ja Liivimaa mõisate poolt), von Rehekampf (Saaremaa), Oberpastor Hahn (Tallinna), Dr. von Bulmering ja Krastkalm (lätlased), Bergermeister Dehio (Tallinna), linnavolinik (eestlane), vallavanemad Murs (eestlane), Ottas (eestl.) ja Valdmann (lätlane).

Tallinna linnavalitsus 1904 a. eestlaste kätte. See oli suur hoop senistele saksa soost linnaperemeestele. 1905 aastal tõuseb eestlaste mõju õige tunduvalt ja läheb kõvasti hoogu majanduslik, poliitiline ja kultuuriline enesekorraldamine. Ilmub hulk ajalehti, ajakirje, avatakse emakeelseid koole, tekivad ühistegelised asutused, pangad, ühisused, uued seltsid, peetakse kolmas suur Tallinna laulupidu, avatakse uus „Estonia“ teatrimaja, kaitstakse Vene riigivolikogus oma maa ja rahva õiguseid. Saksa survest vabanedes kuludid viimased paarkümmend aastat küll võitluses ägeda venestamise poliitika vastu,

iseseisva Eesti riigi rajamine — hakkas ikka laiemalt selguma. Tallinnas peeti juba juunis 1917 esimene Eesti sõdurite kongress ja uue omavalitsuse sääduse põhjal astus kokku 1 juulil esimene Eesti rahva asemikkude kogu, Eesti maanõukogu (Maapäev). Samal ajal — 1—3 juulini — peeti Tallinnas „Estonia“ saalis ülemaaline Eesti rahvuskongress (Rahvuskogu), millest osa võtsid ka Eesti sõjaväelased ja mis oma haruldaselt suure kogu saadikutega mõjuvaks teguriks oli tõsise maa hääle avaldamises. Juba siis tegid Eesti enamlased katset seda

rahvaesitust laiali ajada, korraldades „Estonia“ ees miitinguid ja püüdes tungida koosoleku saali. Kuid hiljem — sügisel — läsksi Vene ja Eesti enamlastel — Kingissepa ja Anveldiga eesotsas, korda vägivaldselt, püssitikkude ähvardusel, maanõukogu laiali ajada. Viimane kuulutas enda siiski 15 novembril õigusega ainsaks kõrgemaks võimuks Eestis, seega Eesti iseseisvuse mõttele vormiliku aluse pannes. Rasked hilissügise ja talvekuud elati Vene ja Eesti enamlaste hirmutegude ähvardusel kunni 24 veebruaril 1918 maanõukogu poolt volitet ja kõigi Eesti poliitiliste (valjaarvat enamlased) erakondade hääkskiitmisega varustet maanõukogu vanemate-kogu Eesti riigi iseseisvaks erapooletuks vabariigiks kuulutas. See sündis päeva-paar enne saksa vägede Tallinna jõudmist. Iseseisvuse manifestile järgnesid kohe Eesti Päästekomitee korralduspäevakäskud. Kuid neid ei jõutud teostada, sest uus ülivõim astus üle läve — „Vae victis — häda võidetuteile!“ — kajas Balti sakslaste suust üle maa. Rõõmu- ja hõiskejauruses langesid saksa eidekesed ja preilikesed Preisi soldatitele ja ratsahobustele kaela. Paunid ja saksa sõjaväevõim hakkasid maad puhastama „soovimata ollustest“ ja panidkuulmata määrused, kitsendused,

trahvid ja sõnavabaduse terrori maksma. Tasuks „kindlale korrale“ võeti vili, loomad, kanad, munad ja vene rublad rahvalt. „Iseseisvuse unistajaile“ taheti lõpp pääle teha. Kuid... lagunes sama ruttu kui tõusis see viimane võõra, kuid ajalooliselt meile vana võimu katsesamm ja **Eesti oma riigivõim** võttis 11 novembril 1918 maa valitsemise uuesti ja juba lõpulikult oma kätte. Sest ajast pääle elame oma elu, kuigi selle rajamiseks ja kindlustamiseks veel verine võitlus Vene-Eesti enamlaste sõjavägedega läbi tuli teha.

Tallinnast sai Eesti vabariigi pealinn, kuhu Eesti riigi põhisääduse loomiseks 23 aprillil 1919 kokku astus Eesti Asutav Kogu.

Tallinna on koondet pea kõik meie riigi tähtsamad asutused, ettevõtted, vabrikud, koolid, kohtud jne. Tallinnas asub meie parlament — Riigikogu, Vabariigi valitsus, ministeeriumid. Tallinna on muutund suurlinnaks oma suurtööstusettevõtetega, suurriidega, laia piirilise kaubasadamaga. Linna elanikkude arv kasvab järjesti, linn laieneb ehituste ja teede poolest, korraldab end ajanõuete kohaselt euroopaliseks. Ja selleks peab tema saama, kui ta iseseisva riigi pealinnana teiste riikide pealinnade kõrval vääriliselt tahab esineda.

Eesti rahvuskõrgu juhatus (1—3 juulil 1917a.).

Saisavad: A. Käärik, J. Kalm, J. Grünberg, A. Bachmann. Istuvad: V. Toomingas, J. Kukk, A. Birk, P. Põld, K. Parts, J. Vilms, A. Juhkam, J. Seljamaa.

„Odamehe“ lasteraamatud:

Lumimemm, A. Kivikase lastejutt. A. Roosilehti pildid. Trükitud Berliinis. — **Nõuandja**, A. Kivikase lastejutt. A. Roosilehti pildid. Trükitud Berliinis. — **Kullaketrajad**, F. R. Kreutzwald'i muinasjutt. A. Roosilehti pildid. — **Loomade mäss**, K. A. Hindrey piltidega lastejutt värsides. — **Kuida seitse rätseppa Türgi sõtta läks**. Muinasjutt K. A. Hindrey piltidega. — **Sõnakuulmata Zeppelin**. Piltidega lasteraamat. — **Põhjakarur**. Piltidega lasteraamat.

Saada igast korralikust raamatukauplusest.

„Odamees“

Pildid vanast hallist ajast

Huntide kallaletungimine Narva lähedal 1634 aastal.

(Vaata pilt paremat kätt.)

Lugija viigu end mõttes kolmsada aastat minevikku tagasi, millal see joonistus on tehtud. Hädasohtlik oli sel ajal reisimine karude ja huntide rohkuse pärast, mis Tallinna ja Narva vahelistes suurtes metsades elutsesid. Oleariuse reisikirjeldustes on palju juhtumusi jutustet, kuidas inimesed sel ajal karude ja huntide käes hädas olid. Üks neist on järgmine:

1634 aastal 12 jaanuaril mõni penikoorem Narvast tungis hull hunt kaheteistkümne vene talupoja kallale, kes heina-koormatega mööda teed sõitsid. Hunt kargas esimese mehe juure ja murdis ta kohe ära. Samuti teise. Kolmandal kiskus ta päänaha maha, neljandal näris ta nina ja näo puruks, viienda ja kuuenda vigastas ta tublisti. Kui tagumised mehed seda nägid, tormasid nad ühiselt hundi kallale ja löid ta surnuks. Kõik vigastet talumehed surid aga pärast marutõppe.

Karude kallaletungimine Aa mõisa metsas Jõhvi lähedal 1640.

(Vaata paremat kätt olev pilt.)

Sügisel 1645 aastal kaapisid karud Aa mõisa ligidalt 13 sunukeha haudadest välja ja viisid ühes puusärkidega ära... Mõni aasta tagasi sõitis Aa mõisaproua Wangersen läbi metsa kus talle karu vastu tuli, surnuriietesse mähit laip süles. Hirmund hobune hakkas lõhkuma ja pistis üle kivide ja kändude jooksmas, mispärast proua karu käest eluga pääsiski. Pildil näemegi mõisaprouat saaniga suve ajal sõitvat. Kuid see pole sugugi joonistaja eksitus, sest sel ajal sõideti suvel ikka rautamata jalastega saanidega, mis kergesti üle sambla, kivide ja kändud libises. Pildil näeme veel kaht karu, üks hobuse, teine mehe kallal, millise juhtumuse kohta Olearius jutustab:

„Ohtul viib talumees oma hobuse metsa sööma. Kui ta aga hommikul seda koju läheb tooma, näeb ta, et karud hobuse ära mürdnud ja nüüd ta kallal magusasti söövad. Nähes aga meest, jookseb üks karu ta kallale, haarab ta sülle ja hakkab oma koopa poole kandma. Onneks oli aga talumehel ühes väike koer, kes karu haukuma hakkand ja jalast teda hammustand. Karu lasknud mehe lahti, kes nüüd jooksu pannud, mis jaksand ja ära pääsnud.“ Pildil näemegi meest karu süles ja koera, kes karu parajasti jalast hammustab.

Peksupäev orjusajal

(Vaata pilt paremat kätt.)

Siin annab Olearius pildi eestlaste elust-olust kolmsada aastat tagasi. Peksupäev — kohtupäev. Kas on mõni talupoeg mõisa rehest kamalutäie teri varastand, või künniajal põõsa taha magama heitnud — on harilik karistus — kepihoobid. Olearius jutustab siia pildi juure, et talupojad (s. t. eestlased ja lätlased) ihunuhtluse palju parema meelega vastu võtsid kui rahatrahvi ja toob ka selle kohta nähtuse:

Oma rännakul oli Olearius ükskord külas Ermesi lossis rootsi kindralmaiori oberst de la Barre juures 1633 aastal. Sääl jutustand talle ustavad inimesed ühest vanast talupojast, kes ihunuhtluse ära oli teenind ja seda mõisa saama tulnud. Et aga mees nii vana olnud, et juuksed pääs juba hõbehallid olnud, siis palund de la Barre proua kaastundmuse pärast vana mehe vastu, et sellele ihunuhtluse asemel väike rahatrahv, üks rootsi taaler ehk 8 krossi saaks määrat. Kuid vana talupoeg tänand armuannist ära, lasknud ise omal püksid maha ja heitnud peksupingile öeldes:

„Pole ma eluaeg rahatrahvi maksnud, ega taha ka nüüd maksta — kannan keretäie samuti ära nagu mu isaisad on kannud.“

Pärnu

Kaarel ja Mihkel Jakobsoni lugemisraamatust saavad vahepeäl kokku:

- Tere-tere, Kaarel.
- Jumalime, Mihkel.
- Kuhu sa lähed Kaarel?
- Sõidan suvitama, Mihkel, Haapsallu.
- Nojah, sina Kaarel, võid minna Haapsallu, Kuresaarde, Elva ja igale poole Eestimaale, sina võid maksa! Mina aga olen kehv mees, pean sõitma suvitama väljamaale.
- Jumalaga, Mihkel.

nete verstade kaupa, ning rannapark. Suur osa tänavaist sõidumürinast vabad: on tänavaid, kus vahest päevade kaupa ei kuule kapja ega ratast ja näed ainult aidu, aidu, merd või üksikuid lehestikust tärkavaid katuseid ja kenu maju.

Väike jaam, otse linnasüdames, pargirikka linnaosa ääres, kasvustikku uppund, Endla teatrimaja seljataga. — Aga tuletagem meeles Kuresaare sadama-jaama- ja linnavahelisi vintsutusil.. Ohtul äratellit kärupoiss (voorimehed, paar tükki neid ongi — ja rikaste jaoks) põrutab öösel kella 1 ajal, selle asemel, et k. 2 tulla, sind vaevalt uinunud üles, siis rändad Rookasaare jaama, vead enese susla pääle ja tossutad sadamasse, siin jooksed kaasreisi- jatega võidu, paunu ja pampe kaenlad ja käteotsad täis, lapsed vingudes järel, jooksed ja ronid laevale, et saada istekohana- natukest — ja jääd tunniks ajaks lõdisema ning laeva liikumist ootama. Sina ise oled juba 2 tundi liikund ja pole ometi kaugemale saand, kui Kuresaarest ärasõidu punktini. Pärnus aga kulutad sarnase asja pääle minutit 15.

Ei üheski Eesti linnas pole nii korrekte suvimaju kui Pärnus. Siin on olnud enne sõda suurejooneline suvielu, kus rikaste ja nõudlikkude inimeste rahuldamiseks palju on tehtud: majade paigutusest ja ümbru-

Kaskede puiestee. Foto Küstner (Uudis)

Muidugi oli Mihkel niisugune mees, kes oma pisku raha eest kah midagi saada tahab suvitusest: puhtust ja ilu ja mõnususi. Kuna Kaarel oma punga juures juba sellest rahuldus, et võis hästi maksa. Ja kindlasti ei tunnud Mihkel Pärnut.

Kes elab Pärnus, ei tarvitsegi sõita suvitama. Rikkalikud puhkuse ja puhtaõhuhingamise alad on siinsamas. Pool Pärnut on park ja aiad: kümnedkonnad puiestet tänavad (tammede, kuuskede, pärnade, kaskedega), „lastepark“, „vana-park“, „kõõgitudrukute-park“, vallipäälne, munamäekene oma torniga kohvikuga tipus kesk ilu puidpõõsaid, jõekaldad, sadamad ja lõpuks rand, kättesaadav küm-

Kuuskede puiestee. Foto Küstner (Uudis)

sest algades, nende arhitektuuri, värvi, korralikkuse ja klaasirohkuse pääl peatades ning puhtuse ja viisakusega lõpetades.

Kõik see, mille eest enne sõda hästi kuldrublasid makseti, on jäänd nüüd keskmisele ja allagi keskmisele lahedaks tarvitamiseks, sest pakkumine on nõudmisest hulga suurem. Sellest hoolimata kohendab pärnlane oma maja omaaegse hoolega ja muretseb linngi hääkorra eest, ega teegi seejuures reklaami, elatakse esialgu vaikselt häädest lootustest.

Mitmel pool näed sõidu- ning jalgteede parandamist. Hulk teid on sillutat nii hästi kui mitte kusagil mujal Eestis: Waldhofi vabriku varem

metel on maailm põletet koksiprügi, sellega on sillutat hulk tänavaid ja enamik parkide teid. Nii sugune hästi tambit, keskelt kumer sillutus ei kogu mudo loike ega anna tolmu. Ometi võib silmata kuivil päivil liikumas teidkastvaid veevaate. Tallinnas, kus viimaste aastate tolmu ja saast oma saatuse pärast eisugugi pruugi mures olla — täna pühitakse ta mõni süld paremale, homme jälle sama võrra vasemale poole — Tallinnas vett ega vaate polegi.

Pärnu on puhas. Tema rüvetaja ja veesogaja, Waldhofi vabrik, see endisaegne jumalavits, on varemtes, annab linnale ainult õnnistet koksiprügi. Ja avar on see linn, liigagi. Muidugi, sadama-, äri-, aitade- ja Vana-Pärnu poole ei maksa just avarust ja erilist puhtust otsima minna, rohkem aga mere poole, rannapargi poole.

See viimane aga on Pärnu päänummer. Tema asutaja, omaaegne linnapää Brackmann, on sellega enesele jäädava mälestusmärgi loond. Selle ilusa, aasta 40 eest alat teo palgaks on vana-herrale kingit pikad elupäevad: ta elab praegu, on 85 a, vana ja kõnnib kõbusana mööda oma teid, oma de puude ja põõsaste vahel näpib kuivand oksakesi, kohendab väikseltselt ning vaatab ise kõik üle. Ja ta võib rahuldusega nii kõndida ja päält vaadata, kuis nüüdsed linnaisad ja võimupärijad ta elutööst oskavad lugu pidada, parki tublisti pikendama ja merepoolt kindlustama on asund ja igati korda peavad.

Missuguse kergusega astub siin jalg, mis näit. kiidet Tallinna Kadrioru lodevatel, tolmurikastel liivateedel lohisema harjund! Parkett, asfalt — see rohelisega hästisobiv tumepruun kindel kõnniteede koksiprügi-sillutus. Pikki ja looklevaid teid, mille pikkus Tiibuse arvamise järgi olla 30 versta, võid siin kõndida kesk ilupuid ja õispuid-põõsaid, läbi murude, heinamaade, männametsa ja kaskede salude; võid astuda puhtale sõmera-rannale ja säält madalasse merre, mille põhi piki randa verstade verstade kaupa on sile kindel liiv, väikeste, lainetest tekkind virvendustega põhja pinnal. Ei kusagil sarnast korratust, haisu, risu, kive nagu Kadrioru

rannas, kus õieti randa polegi.

Ei ole Rannapargis sarnast puude-põõsaste haruldustega kelkimist ja nende ülekuhjamist nagu näit. Toilas Jelissejevi pargis, ei ole ka lepit siin ainult sellega, mis maapind oma-pääd üles on torgand, vaid ilu- (elupuud, püramidaal-tammed, punased vahtrad j. m.) ja õispuude kobarad ja salgad vahelduvad tammede pärnade, mändade, õispõõsa

ste j. m. gruppidega; isegi sookarakterlik kask on olemas alleedes, kuid hästi toidet ning ei annagi rammusamulla- ja peenema loomulisele kasele järele. Puiesteid siin veel: suvikuuskedest, niinepuudest, kuuskedest j. m. Ja ranna ääres kindlustetakse parki kevadise jää vastu pajudega.

On olemas spordiplats ja isegi kahekorane kivist spordimaja ning laste liiva-alad, ikka kõik mere ääres. Ilmast ilma on siin usinas mänguhoos lapsi ja nende jaoks on ehitet vihmapihuks varjualune, kus vihma sadades olemine edasi võib kesta. Lasterahvas, üksikud jalutajad ning harvad suplejad (võib supelda supelmajadest ja otse rannast—kostüümita!) ongi kõik see publikum äripäivil.

On õnnis üksindus.

Agaga neile, kes armastavad publikumi, end näidata, ise olla nähtavad, olla n. n. kurordis, neile on õige ruumikas rannasalong, kus nelikord nädalas mängib sõjaväe orkester veneaegse kapelmeistri, venestand sakslase juhatusel: ta mängib eht kroonukapelmeisterlikult nurgeliselt juhatahes ja tera-

Pärnu Tallinna värav. Foto Küstner (Uudis)

valt keppi torkides potpourrisid ooperitest ja kergetat — fokstrotini pole ta veel jõudnud; viimast saate väiksel keelpillisel orkestrilt, kes igaõhtu salongi sees mängib.

Isegi viga ei tee venelaste poolt Pärnu „pommitamise“ ajal mahapõletet mudavannide asutuse varemend püstijäänd pika korstnaga, mis eemalt paistab kui obelisk. Aga küll see terviseparandaja jälle üles ehitetakse, sest inimestel on usk pori sisse. Ja

Kuid selleks, et sõita Pärnu, on tarvis enne läbikannatada kitsarööplise põrgutee: haisudega, suure mustusega, ägeda rappumisega (ülemisel korral magades seob mõistlik inimene enese enne õhtul padjarahmadega kinni) ja hiigla ajaraiskamisega: ajaga, mille kulutad Tallinnast Pärnu sõitmiseks, saab Põhja-Ameerikas saapaviksijast miljonäär ja pannakse Lõuna-Ameerikas kolm riigipööret toime. Nõrga tervisega inimene seda sõitu ühesõmuga

välja ei kannata: peatab mõned päevad Viljandis, teinekord ka Mõisakülas ja Türi-Allikul.

Aga sõidukole-duste pääle vaata-mata on Pärnu teis-test Eesti mereäär-setest linnadest mitu kord ette: veneküla-laadilisest, tolmusest, kitsast, kägar - liig-sopilisest kallist Haapsalust; kitsast, rannatust, pisipargi-lisest, kõrbega üm-britset näljasest Ku-resaarest ja Ranna-mõisaga Tallinnast (Piirita kui mürgeli pesa ei loe, seepää-rast jutt üksi Ranna-

mõisast), missuguses Rannamõisas ja tema Tabasalus mis küll väga kenad Issanda poolt suvitamiseks loodud kohad — vaene suvitaja üsna on antud trobikonna ahnitsejate talunikude ja vaheltkauplejate kätte ning meeleva ja kus ta pääle selle oma igapäevast leiba peab tassima linnast justkui lõpmatuid pattude koormaid Issanda viinamäele.

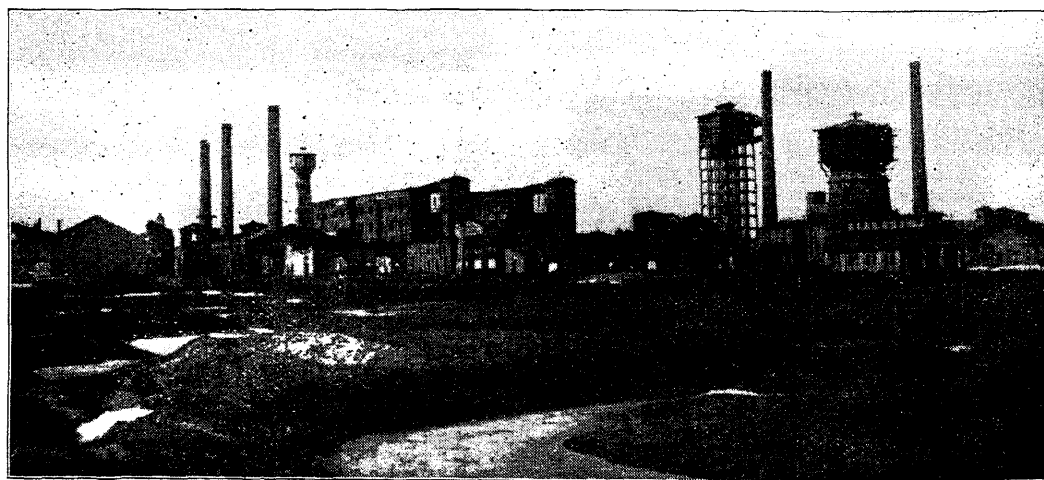
ADN.

miks ei peaks olema: kas vähe on karjapoisid, sulased ja muu töörahvas maal omi lõhkaetud ja veriseid jalgu karjalauda virtsa ja tanumapori sees parandand, pole vaja kinnigi siduda, ja kõik tarkade inimeste jutud verekihtitustest on muda abil tihti naeruks pandud.

Ehitetakse üles mudavannid, valgub jälle Pärnu rohkesti rahvast, avarus pargis, tuhande ööpiku laul, mis nüüdsel ajal siin päris imeteona kostab, ja odavus suvimajades kahaneb, aga sinnamaani on aega. Ja kui tulebki kätte see aeg, siis üksindust ja omaette olemist ta ei vähenda: kõnni veidi kaugemale, metsad ja niidud külje all ning päiksepaiste, mere-poolt lõunatuul ja ülipuhas õhk ikka sama. Mis puutub aga odavusse ja kallidusse, siis sellepääle me vabariik rajanebki et aegamööda ikka kõik kallimaks läheb: s. o. palk ei jõua kunagi hindadele järele.

Pärnu rannasalong. Foto Küstner (Uudis)

Valdhofi vabriku varemend. Foto Küstner (Uudis)

Rannasalong. Foto Küstner (Uudis)

Torma langend sõdurite mälestussamba projekt. A. Starkopfi kavand, mis võistlusel esimese auhinna sai.

Pärnu langend sõdurite kalmistu. Kuju on teind akadeemik Amandus Adamson. Pidulik avamine oli 16 juulil 1920 a.
Foto Küstner (Uudis)

„ROMAAN“

on ajakiri, mis ei tohi puududa ühelgi laual!

Nii rohket ja hästi valitud sisu ei paku ükski ajakiri Eestis.

„Romaan“ on põnev, värske ja tuumakas.

Kogu ilma paremate autorite mõtted avaldatakse rahvalikus tõlkes ja tehakse nii kättesaadavaks kogu meie rahvale.

Igaüks leiab omale „Romaanis“ miski huvikohast.

Seejuures on „Romaani“ hind võistluse ta odav: üksiknumber, milles 32 suurt lehekülge, maksab 30 marka.

„Romaani“ võib tellida teatud arvu numbrite pääle, aluseks võttes üksinumbri müügihinda.

Tellide võib „Romaani“ igast postkontorist, „Romaani“ abitalitustest ja agentuuridest üle riigi.

Proovinumbriid maksuta.

Adress:

Tallinna, kirjastus „Aren“

Niguliste tän. 16

Kõnetraat 12-53

Ameerikas

San-Francisko ja Chikago

Lühinägija ja kaugenägija psüühika pole ühesugune, isegi paljus asjus lähevad nad üksteisest lahku. Maailm paistab lühinägelisele teistsugusena kui sellele, kes hästi näeb. Ei või aga vist sugugi kindlasti ütelda, et lühinägelisus oleks suur õnnetus, sest kes hästi näeb, näeb ka tihti seda, mida tarvis pole näha ja pottu. Naised, näituseks, näivad lühinägelisele palju kenamad kui nad tõepoolest on. . . Vaadake läbi suureskeeva klaasi nende valget, puhast ja õrna käenahka — see nahk pole sugugi nii puhas nagu arvasite, see on rasvane, täis kortse, puuder aga näib sellel kui vastik lubjakord praegu krohvist seinal.

Seda näha pole sugugi aga tarvis.

Võib olla, ei näe meie ilma üldse sarnasena nagu ta tõepoolest on, vaid niisugusena nagu ta meile näib. . .

Ma olen lühinägija. Mäletan kord omas nooruses pettusin kibedasti kui läksin teatrisse balettile varustatuna 12-kordselt suurendava meribinokliga. Mul oli see just silmade järele ja mis ma nägin. Ma ei näind kogu näitelava, ei näind ka üksikut tantsijannat tervelt, vaid ainult tast tükikese — ta jalgu, rindu, pääd, käsi, mis näisid nii valged ja õrnad mu lühinägelisile silmidele. Nägin aga nüüd kõige selle asemel vistrikke, puudrit, värvi, siniseid pliatsi jälgi silmade ääres, vanaduse kortse, määrdind ja rühkund trikood ja kingi. . .

Ei olnud tarvis näha nii hästi ning sest ajast ei võta ma teatrisse kunagi ühes binokliit.

Lühinägelistel inimestel on seepärast ka rohkem illusioone. Köneldakse, et lühinägelised võrreldes paremadki inimesed olla, hääsüdamlikud ja tihti optimistid.

Üldse on aga lühinägelistel halvem elada.

San-Francisko linna on kindlasti ehitand lühinägija. See on mulle selge. Ainult lühinägija võis mõtte pääle tulla tänava nimesid trotuuarile kirjutada, ainult lühinägija võis taibata, et kõrgele maja seintele kirjutet tänavate nimesid lühinägelistele hästi näha pole. . .

Kuid San-Francisko on ka selle iseäralduse poolest ainus linn, kusagil mujal linnas poole tänavate nimesid trotuuaridel.

See on iseenesest küll tähtsuseta nähtus, kuid väga huvitav, lõpuks aga suure, tähtsusegagi. Sest sarnastest pisiasjadest seisabki koos terve elu.

*

Kui palju tuhandeid verstu olen ma merel sõitnud, kuid ei teadnud tänapäevani et laevad hingavad. Enne siiajõudmist mõni päev seisin ma ühe meriohviteriga laevalael, kes mult küsis:

„Kas olete näind kuidas laevad hingavad, pange oma käsi siia?“

Panin oma käe raudsele laevaseinale ja tundsin kuidas säääl raudplaadid pikkamisi üksteise sisse vajusid ja uuesti välja tulid. See sündis täpikäält ühesuguste vaheaegade järele. Laev hingas tõesti oma raudse rinnakastiga!

Võib näha igal laeval päälmistel kordade keskel lõiget. See on seks, et tormi ajal laeva raudne konstruktsioon pisut järele nõtkuks, ega laine raskel löögil ei murduks. Kunagi ennem polnud ma tähele pannud seda lõiget, kuigi päevade kaupa olen hulkund laevalagedel ega midagi pole osand igavuse pärast pääle hakata.

Peab aga oskama näha. Seks pole tarvis mitte ainult silmi, kuid mingisugu seitsmes meel.

Baedekerid ja teised reisisuuhid kirjeldavad alati mis ühes ehk teises linnas kõigetähtsamat on, see kõige tähtsam polegi lõpuks tähtis: see on ühesuguselt igas linnas ja igas ilmajaos. Kirik, park, loss. . . Kuid igas linnas on kirik, park ja loss, ja kui nad ongi tähelepanemisväärased, ent siiski pole nad just kõige huvitavamad kirjeldetavas.

Igal inimesel on nina ning see nina on kõige silmatorkavam, igal on ta teistsugune. Kuid nina ei väljenda veel sugugi inimese individuaalsust. Midagi pole aga karakterikum ühe inimese kohta kui pisitillukesed, tähtsuseta omadused, joonekesed, milles inimesiks tuleb igast üksikust erinev inimese hing. Nendest õngit tingu ta lahkumine miljonite teiste omasarnaste seas.

Pisiasjad on kõige huvitavamad, kõige karakterlikumad!

Neist pisiasjadest ei kirjeldeta aga üheski reisisuuhatajas, kuid üksainus pisias võib linnast või maakohast anda palju selgema pildi, kui põhjalik ülevaade kõigist kirikutest, parkidest, lossidest ja häätegevatest organisatsioonidest.

San Franciskost teame kõige enam Jack Londoni jutustuste järele. Kujutame endale selle linna kesk troopika rikkalikku taimestikku, heleda ja põletava päikese all, apelsiini metsadega ümber linna, kuulsa San-Francisko sõdamaga, millesse jõudes läbi tuleb sõita veel kuulsamaist „Kuld väravaist“. Tänavail aga käivad juhtumuste otsijad, miljonärid, kes rikkaks on läind Kalifornia kullast ja naftast, linn aga ise on poolvaremeis alalistest maa-värisemistest.

Ei midagi sellesarnast.

„Kuld väravad“, „Golden Gate“ on tõepoolest olemas, kuid neid lõõsub alaline tuul ja uhub meri. Üldse on aga San-Franciskos kas udu või tuul, kas tuul või udu. Juulis on tuul — jaanuaris ka tuul, juulis udu — jaanuaris ka udu.

Kõige selle pääle vaatamata on San-Francisko kliima hää, iseäranis talvel. Suvel on korrapäraselt vilu, talvel küllaltki soe.

Merimeestele aga meeldib San-Francisko kliima eriti „chikenite“ pärast (chiken — inglisi keeles kana). Kui ma esimene kord kuulsin ühes teatrikeses kupletis:

Chiken here,
Chiken there,
Chiken everywhere . . .

ei saand ma aru kuidagi sellest naljatilgast. Pärast aga seletati et „chiken“ pole sugugi kana, vaid kaunis kahtlaste elukommetega ja kõlblustundega naine. Ei kusagil ole nii karme kõlblust kaitsvaid sääduseid kui Ameerika Ühisriikides, kuid ei kusagil ole aga niipalju „chikenid“ kui San-Franciskos.

„Market steet“ il, Frisko (San-Francisko) Nevski prospektil on terve rida teatrid. Samuti kubisevad neist ka teised tänavad. Kõik need on igapäev puupüsti täis, kuigi programm igal pool üks ja sama: pisut operetikest, pisut väga halba baletti, rohkem aga juba kino, mõned eksstentrikute numbrid, paar tresseerit koera ja käabuseid.

Nüüd juba võib suuremas hulgas neis teatrites suitsetada, kuid hoidku jumal maha sülgamise eest! Meil nagu teada oli ja on alati vastupidi:

Igal pool on lõpmata hulk soldatid. Need soldatid täidavad pardurite ärid, kus neil mitte ainult habet ei aeta, vaid ka saapad puhastetakse, kuna tüdrukud neile siinsamas ka maniküüri teevad. Ei kusagil mujal ilmas raisata niipalju aega maniküüri pääle kui Ameerikas, kuid ei kusagil mujal käida ka nii rapaste kätega kui siin. Kindaid juhtud inimestel käes nägema õige harva.

*

Peaegu kõigis Ameerika teatrites on tarvitusel programmi numbril teadaandmiseks tähed A. B. C. . . Miks just tähed? Osutub aga, et tähed lihtsamad on kombineerida vähearvulistest elektrilambikesist. Praktilisus on Ameerikas ikka kõige enne. Ameerikas võib patenteerida igasuguse idee, mis vähegi lihtsustab. Mitte ainult masinaid, tarberistu — vaid kõige paremaid tagajärgi võib saavutada idee, printsiibi patenteerimisest. Patent antakse aga välja igasugu idee puhul, kui see uus ja kasulik ja kusagil ei kaitse säädus kindlamini patenti kui siin. Ning kümned tuhandet inimesi murravad Ameerikas pääd, et midagi patenteerida ja ühelhoobil rikkaks saada. Ajalehtedes paistab silma tihti kuulutus:

„Kindlasti on teil vist idee, mida patenteerida saaks. . . Neid ideid on lõpmata meie ümber, kuid meie ei oska neid ülesleida, ega patenteerida ennegu teised. Teie teate aga, et patent toob miljonid. Küsige meie käest nõu. 152 leheküljeline broshüür saadetakse hinnata koju kätte. Teatage oma adress.“

Neis broshüürides kirjutetakse näituseks: kui omal ajal oleks patenteerit harilikude kääride printsiip, see tooks selle patendi omanikule miljarde. Ei ükski vabrik võiks saata paari käärigi müügile, kui ta poleks maksnud eesõiguse eest raha patendi omanikule. Kui keegi omal ajal oleks patenteerind nõupesemise printsiipi — „rasvane nõu kuuma vette panna ja seebi ning nuustikuga nühkida“ — siis peaks nüüdsel ajal iga perenaine patendi omanikule maksu maksma.

Ni kirjutetakse broshüürides ja nii mõtlevad ka tuhandet inimesed. Muudugi kulutavad põrund inimesed selle pääle palju

aega ilmaaegu, ent mõnikord osutuvad ka kasulikud tagajärjed: parem on ikkagi mõelda patentidest, kui eimillegist.

Hommikused ajalehed ilmuvad San-Franciskos juba eelmise päeva õhtul. See pole sugugi tühi jutt. 1/211 õhtul karjuvad poisikesed juba tänavail:

„Morning paps . . . morning paps . . .“

ja müüvad tõepoolest juba homme hommikuseid lehti täiesuuruses— „San-Francisco Chronicle“ ja „San-Francisco Examiner“. Need väljaanded on igapäev 24 lehekülge, laupäeviti aga 92 ja rohkem.

See ajalehtede paradoks on aga kerge seletada. New-Jorgi aeg on 6 tundi järel Kesk-Euroopa ajast. Kui Peterburis on kell 8 hommiku, on New-Jorgis südaöö. New-Jorgi lehed saavad kaabeli kaudu kõik Euroopa sündmused terve päeva kohta juba kella 9 õhtuks, kell 12 aga pannakse hommikused lehed juba masinasse. Kell 2 öösi on kõik New-Jorgi hommikused lehed juba trükit ja trükikojad pannakse kinni. Seks ajaks aga kui Hommiku-Ameerika ärkab, on ajalehed juba 500 versta New-Jorgist eemal.

San-Francisko aeg on aga New-Jorgi omast veel 4 tundi järel ja kõik teated Euroopast saadakse siin veel varem. See, mis

sünnib New-Jorgis eneses ehk Washingtonis kell

10 õhtul, on teada

San-Franciskos

juba kell 7 samal

õhtul. Telegraaf

jõub ette ajast.

Kell 8 õhtul on siin

kõik teada, mis

Euroopas kunni

kella 12 öösel on

sündind. Oodata

pole aga enam midagi,

sest Euroopa on juba

magama läind ja varsi läh

heb ka Hommiku-Ameerika,

kunni hommikuni ei sünni

enam midagi uudist.

Hommikulehes oleks aga

just samad teated, mis

juba õhtu kella 10 - neks

ilmuvas lehes.

Need telegraafi

ja aja naljad olid

mulle alguses väga

vastumeelt: tõused

üles hommikul, pole

mingisuguseid lehti: otsegu

pahema jalaga oleks

voodist välja astund. Alles

keskpäeval, kui ilmuvad

õhtused lehed, saad enam

vähem roopasse, kuigi neis

„õhtusteski“ enam mingit

uudist pole; ainult kohalikud

ja New-Jorgi börseteated,

kauba, suhkruhinnad, liha- ja nisuhinnad

Chikagost. . .

*

Ameerika kirikud tuletavad väga meele klubisid, hotellid ja restoraaunid kannavad aga pühade meeste nimed, kuigi miljardärde nimed ses suhtes veel kõrgemalt hinnatakse.

Uus linnajagu on ehitet mäe otsa, kus trammid üles ja alla ronivad. Hirmus on vaadata kui väike vagunike ilma mingi hammasrattata järsust mäest alla sööstab.

Frisko elanikud ei kõnelegi isäralise aupakkumisega New-Jorgist ning keegi ei võta siin omaks, et elu sääl huvitavam ja lõbusam oleks. Sääl on ta küll suurejoonelisem, kuid elada on siin meeldivam, inimesed pole siin siiski veel nii kuivad ja asjalikud. Siinsed ajad pole veel nii hirmsasti läbivettind dollaritest ja askeldusist, siin on pääle dollari ka muid jumalaid.

*

Itusime Blackstone-hotelli kunstlikult jahutet saalis Chikagos ja murdsime pääd — kust võtavad nad nii helerohelised kirsid, mis meile ette toodi. Kõnitsime kelnertilt, itaallaselt.

See tegi sarnase näo nagu avaldaks ta meile praegu suure saladuse ja et ta teeb seda ainult meile, lootes muidugi, et me seda hindame ja kohaselt talle ka jootraha anname. Ning poolsoinal lausub ta meile:

„Rohelised — need on piparmündis leotet, punased aga abrikotiinis.“

Ent ükski saladus pole enam huvitav, kui ta enam saladus pole.

Praegu aga võib siin lamada ainult kas külmavee vannis või ses kunstlikult jahutet saalis. Palavust on 101 kraadi Farenheitit järele. Ei ole ka inestamisväärne, et pää ei tööta.

Kuulda on ainult automobiilide rõõgatusi, kuid ses üldises umbuses näib kui oleks need tapetavate sigade kisendused, mis kostavad siit stock-yardidelt, üleilma kõige suurematest tapamajadest.

Üks siga läheb teise järele suure ratta juure, kett haarab ta sääl akki ühest jalast, siga tõuseb sedamaid metsiku kisaga õhku, kümne minuti pärast aga tulevad selle sümpaalliku asutuse teisest otsast välja plekkkarpidesse tinutet ja siltidega varustet vorstid ja konservid — kõik tehtud just nüüdsama karjund seast. . .

Mõtted surmast ja elu tühisusest siginevad pähe ja hakkavad kiuslikult urgitsema. . .

Vaatame välja läbi peegelklaasist akende — ainult automobiilid, automobiilid, automobiilid. . .

Pisut eemal, sopesel murul lamavad tuhanded poolalasti töölised. Täna on pühapäev. Tänavail on ainult automobiilid. Võtame automobiili ja sõidame „Ravinia parki“. Sääl on euroopalik muusika, kõnelatakse, et sääl polla ka nii palav.

Aga ainult automobiilid. Nad sõidavad nagu määratu purisev jõgi. Sööstume oma sõiduriistaga ka sellesse üldisesse jõkke ja sõidame ühes.

„Mitu miili on Ravinia pargini?“

„Ei tea, sir. . .“

„Aga kas teie teate Ravinia parki?“

„Tean, sir.“

„Sinna on vist viis miili?“

„Vist küll, sir.“

„Sõidame läbi ilusa, kuid räpase Michigan Avenue, sõidame läbi terve rea teisi tänavaid, kogu aeg kesk automobiilide merd — ja pöörame parki.“

„Kas on juba Ravinia park?“

„Ei veel, sir.“

Sõidame parki ja Michigani kallast mööda, möödume ühest kalmistust, ikka kesk automobiilide jõgi, lämmastust ja kuumuseest poolalasti inimesi, sõidame veel versta viis. . . Jälle kaaname samasugusse parki.

„Kas on juba Ravinia park?“

„Ei veel, sir.“

Sõidame veel versta kümme. Ikka sama asfaldiga sillutet park. Möödub kaks, kolm hotelli, mitu kino, üleslugemata hulk ameerikalikke apteeke, ilmotsata hulk reklaamplakaate, mis juba elektriga valgustet, kogu aeg aga ikka üks ja sama park ja automobiilide jõgi.

Hämaridub.

„Kus see Ravinia park siis lõpuks on?“

„Edasi, sir.“

Tallinna aeroplannilt ühes osa näituse platsiga (1921) — Foto Akel

Sõidame veel versta 30 ja sõidame tagasi kesk südaööd Ravinia parki ikkagi jõudmata. Ikka sama lämmatus ja automobillide jõgi. Punased signaali elektrikerad näivad teeharudel kui apteegid, kuid nad pole siin seda.

Apteeki ei minda siin mitte arstirohtude järele; sääl süüakse jäätist, ehk juuakse soodavett või mõnd muud patenteeritud segu.

„Chikago on kõige kuumem koht suvel ja kõige külmem talvel“, suurustas mulle üks „chikago-man“. Ta on oma eluga rahul, müüb lihakonserve ja teenib aastas viis miljoni. Muidu on aga siin raske elada. Chikago — see on tüübiline ameerikalik äriühist.

„Suvel on hotellis külmuse küte“, kirjutatakse siinsete paremate hotellide prospektides. Tänavalt viib hotelli pöörduks, et külmus hotellist välja ei saaks.

„Blackstone“ — tähendab „must kivi“. Nime on tõepoolest eht chikagolik, sünge ja tuletab meele hauakivi. Siia „Musta Kivvi“ tullakse harilikult juba kella viieks tantsima. Tantsitakse aga naeruväärselt two-stepi, otsegu oleks igaüks teiba allaneelunud, daami hoitakse kõvasti kinni kusagilt katmata kohast. Tantsu ajal on see lubat ja selles ongi pääasjalikult ameerikaliku tantsu mõte. Kõneldakse et pääasi on — liikumine, sport, motsioon. Kuid see on vale — pääasi on siin ikka see, et kuidagi viisi lähemale saada, kätega katsuda naise katmata ihulapikest. Igas ajakirjas kirjutatakse kadestad mehest, kelle naine teisega tantsib... Keelata pole võimalust ja ameerika naisele on üldse võimata midagi keelda — tema jaoks pole ühtki säädust kirjutet.

Euroopas tantsivad ainult mõned, kuid Ameerikas tantsivad kõik, kuid ei kusagil mujal tantsita nii halvasti kui siin. Ma ei kõnele tõelisest „seltskonnast“, mida Ameerikas õige vähe, ja kui seda olekski, ei läheks ta kunagi hotelli saali tantsima.

Olgu Ameerikas tantsida kui lõbus tahes, kuid iga ameerika naine unistab Euroopa sõidust. Ükski Pariisi daam ei elaks häameelega New-Jorgis ehk Chikagos, ent iga ameerikatar on nõus Pariisis elama...

„Ameerikas on naisel nii lõbus elada“, kõnelevad ameeriklased, „naisklubid, hulk teatreid, palju kirikuid nagu Cristian Church või New Thought Church. Neis kirikuis käia on nii huvitav.“

Tõsi, need kirikud tuletavad ennem meele klubisid, kui kirikuid meie arusaamise järele, kuid sellegi päale vaatamata on Euroopas elada palju huvitavam, mitte ainult meil, vaid ka ameeriklastel.

Sõitsin ükskord mööda ilma ringi, et otsusele jõuda, kus on kõige huvitavam elada, kuid Ameerika kohta ei ütle ma seda kaugeltki mitte.

Chikagos on praegu raske, otse talumatu umbus. Tuul kihutab musta tolmu kord Michigani järve poolt kord poole. Kogu taevas on seda tolmu täis, mis tõuseb kõrgemallegi veel kui 25 kordsed majad Michigan-avenue's, sööstub igasse aknasse, silmi ja igasse hingavasse kõrri. Tuul ei jahuta põrmugi, vaid hoopis selle vastu — otse kõrvetab.

Mürisevad maapäälse raudtee vagunid, laisalt ja vastikult röögivad automobillid, kusagil kitsamas tänavas vingub *pea nuts*'ide katlakene. *Pea nuts* — need on midagi päevaliliseemnete taolist, ühtlasi ka kõige odavam üle Chikago: sellesama raha eest saab osta ainult ajalehe või tükikese pösktubakat — kõik muu aga maksab rohkem kui 5 senti!

Õesi on aga otse lämmastav umbus, see on nagu koshmaar mis ripub kahemiljonilise linna kohal ja sõtkub seda. Raskelt

vähkreb ja tummalt ägab see üleilma kõige suuremate tapamajade linn.

Chikago on juuni kuus otse hirmus!

Armastus suurlinna elu, kõige suurema ilmalinna müra ja rahutuse järele, mis juba maast madalast kipitab igas hinges — saab aga siin januks rahu, looduse, roheline ja jaheduse järele. Muidugi mõista, läheb see varsi mööda nagu harilikult. Suured ilma isentrumid aga kisuvad igat kui magneediga oma poole. Sääl on õhk liig küllane, liig pinevil närvilainetest.

Higist nõretab tööline, neeger, kokk, shoffer, kassapidaja raudteejaamas, naine, kes müüb midagi tühjatahja, kuigi ta kõhn nagu sest leemetusest ei puna. Märjale ihule aga hakkab külgi peen kivisõe tolm ja must tahm, sööb silmi kipituseni, ronib kopsudesse ja vähemaissegi naha aukudesse. Praegu on juuni lõpp, kuid talvel on siin hirmsad külmad, kuid tolm on ajati. Elada on siin raske.

Maast madalast, algkoolist pääle kunni ülikoolini tuubitakse ameeriklasele sisse kodumaa armastust kuid ameeriklane isegi ei ütle et tal siin kerge elada oleks. Ma ei kõnele mitte aga miljonäridest, ühele miljonile sigineb teine siin hõlpsasti juure.

Chikago on üleilma kõige suurem raudteede sõlmejaam, suurim tapamajade keskkohat ja kõige suurem leivaladu. Kogu ilma kohta maksvad leiva ja lihahinnad tehakse Chikagos. Kuid see kõik ei too ühes seda nähtust, et sääl linnas ka lõbusalt aega mööda saaks saata, linnas, mil ei näi olevat otsa ega äärt.

Täna streigivad Chikagos seitsetuhat roopasäädjat. Nelikümmendtuhat vagunit seisab selle tõttu liikumata, kuid müra pole sellegi pärast vähem. Wilson ahvardab Wachingtonist streikijate vastu tarvitusele võtta karmid määrused. Muidugi mõista, et roopasäädjad ikkagi midagi võidavad, kuid nende elu ei lähe sellegi pärast paremaks.

Chikagos hakkad otse vihkama praegust kapitalistlikku korda. Võib aga olla, et tee paremuse poole pole mitte korra muutmises, vaid inimestes enestes, saavad inimesed ise paremaks — tuleb ka parem kord iseenesest.

Cherlok Holmes on Conan Doyle'i fantaasias sündnd. Ei Cherlok Holmes ega ta sõber Watson pole olemas olnud. Ja just teadlikult on selle nuuskuri elukohaks valit Londoni üks maja-numbrite pooltest kõige segasem tänav.

Kuid sellävästu on Pinkerton tõepoolest olemas.

Chikagos jäin ma imestades seisma nuuskurite kontori ees: „Pinkerton & Co.“ „Pinkerton Detective Agency.“ Telefoni raamat, kus üle poole miljoni telefoni, on Pinkertoni kontore telefoni numbrid mustalt trükit. Sellele agentuurile võib ülesandeks teha ükskõik millise kuriteo millises ilmajaos. Mõni päev tagasi otsisid pinkertonid midagi Kesk-Afrikas. Nad võivad ka sõita kas või põhja nabale kui see tarvilik. Küsimus on ainult rahamaksimises. Praegu lugesin ma „Chikago Tribune 74-leheküljelises numbris kuidas Pinkertoni agent terve aasta taga ajas suurt kuritegijat, kes oli varastand ühe amerika näitlejanna briljandid Blackstone-hotellist. Need olid muidugi ainult näitlejanna „suvised“ briljandid, kuid sellegi pärast maksnud nad 100 000 dollari. Selle näitlejanna „talvised“ briljandid maksvat aga 500 000 dollari!

Pinkerton aga täitis oma ülesande ja nabis selle sulgi kinni Lõuna-Afrikas uuel kuriteol.

V. I. K r õ m o v.

Vabadusristi kavaleerid!

Saatke omad pildid „Odamehe“ ajakirjas avaldamiseks. Tähendage juure elukoht, kus enne sõda elasite, amet, sündimiskoht, siis väeosa nimetus, sõdurlik eriala, aukraad, ühtlasi ka millal, kus ja mille eest vabadusrist antud. Mitmendat järku ja liiki. Tarvitet pildid saadetakse soovikorral ka tagasi. Adress: Tartu, Promenad 7 a, „Odamees.“

Toimetus

Meie tööstuse arenemise võimalustest

Meie tööstuse arenemise võimalustesse ei usu väga mitmed. On arusaadav, et nende sisse usku ei ole kapitalistil-spekulandil, keda ilmasõja aastate teenimisvõimalused ära on hellitand. Ta meelest on lihtsalt meeletu kapitaali tööstusse mahutada, kust seda nii kergesti vabaks ei saa ja päälegi ajal, kus maise varanduse küljes rippuval inimesel küllalt põhjust on igapäevasest kodanikust närvilisem olla ja küsida, mis homme päev toob. Hoopis teine asi on kaubitsemine: kapitaal käib kiiresti ringi ja iga ringi päält saab matti. Hakkavad lood aga kirjuks minema, siis on võimalus käed võrdlemisi kerge vaevaga vabaks teha ja iga nelja tuule poole minna. See on ühepäeva-liblikate meeleolu. See meeleolu ei ole kohane tööstuse loomiseks, mis inimest ja ta vara kauemaks seob ja esialgu vahest aastate jooksul tõsist loovat tööd nõuab, enne kui ta rikkalikumat lõikust tõotab anda.

Kurb on meil lugu sellepoolest, et tööstusele võõras ühepäeva-liblikate meeleolu pinda on leidnud nende keskel, kes meie tööstuse ametlikkudeks juhtideks on. Oige üllatavalt avaldus see meie esimese üleriiklise tööstus-kaubanduse näituse puhul. Sää! kõlas kunni tüütuseni korrat tõendus, et meie riik põllutööriik on ja selleks ka jääb. Ühtlasi kriipsutati alla, et meie kaupu häämeelega väljamaalt sisse veame.

See meeleolu ei tõota meie tööstusele säält poo't midagi hääd. Kuid meil on küllalt põhjust küsida, kas see meie rahvamajanduse huvides sünnib. Majanduselu ajalugu õpetab meile üht: igalpool, kus tööstuse edenemiseks looduslikud eeltingimused pole puudund, on tööstus omale pinda võitnud. Ei ole tööstuse arenemisele takistusi teha suutnud seegi asjaolu, et omaaja riigi majanduselu juhid lühikese nägemisega olid ja rahvamajandust teist rada püüdsid juhtida. Majanduselu ajalugu õpetab meile veel seda, et sää! kus oma meestel asja sisse usku polnud, võõrad tulid ja asja oma kätte võtsid. Ja et sarnasest väljavaatest omameestele midagi rõõmustavat loota ei ole, see võiks küll pimedamast pimedamalle päevaselge olla.

Ja kui meie silmad üle oma vabariigi laseme käia ja küsime, kas on meil tööstuse hoogsaks arenemiseks

looduslikud eeltingimused olemas, siin ei saa meie teisiti, kui peame tunnistama, et meil nad on. Üheks kõige tähtsamaks tööstuse arenemise eeltingimuseks on odav jõud, mis vabrikute ja töökodade masinad käima paneks. See jõud magab meie rabades, õlikivi lademetes ja koskedes. Unikotid on aga need, kes usuvad, et see jõud sinna magama jääbki. Meie urgitseme nüüd juba oma peidet varanduse kallal, kuid see on alles suure asja tilluke algus.

Teiseks tähtsamaks looduslikuks eeltingimuseks tööstuse arendamisel on tooresainete kättesaadavus. Meie oma maa pakub meie vabrikutele nii mõndagi tooresainet ümber töötamiseks. Pääle selle võimaldab meri odavat tooresainete juurevedu kaugema maa tagant.

On aga lugu nii, siis peame meie oma tööstuse arendamise pääle õige tõsiselt mõtlema. Selle juures ei tohi meid ära heidutada see asjaolu, et meie rahvaarv võrdlemisi õre ja tööstuse hoogsaks arenemiseks ta õieti tükk maad tihedam peaks olema. Kuid lubamata eksitus oleks, kui meie oma tööstuse hoogsama arendamisega senikaua ootaksime, kunni meie rahvaarv soovitalval määral kasvand. Siis võime kaua oodata! Kuigi rahvaarvu teatav tihedus tööstuse arenemise eeltingimuseks on, näitab meile arvustik, et tööstuse tõus ühtlasi rahvaarvu kasvu kiirendab. Tahame meie rahvaarvu kasvu surnult punktilt üle aidata, peame inimestele tööd kindlustama.

Nii siis: meil on oma tööstuse loomiseks looduslikud eeltingimused olemas. Järjelikult peame oma tööstust hoolega arendama hakkama. Ei tee meie seda ise, mille juures vahest iga kord välise kapitaali kaasabist mööda ei pääse, tulevad teised ja teevad seda meie eest. Seega oleksime oma esimese sündimisõiguse läätseleeme eest müünd.

Ei saa salata, et meie oma tööstuse hoogsal arendamisel õige suurte raskustega tegemist, kuid meie peame meheks olema, neist jagu saama.

Meie tööstus tarvitab vaimustatud töömehi, kellel usku endasse ja kelle käsivartes jõudu ja oskust.

K. K o r n e l

J. Sarapi rmtkpl. Rakveres

Pikk tänav 11

„Odamehe“ esitus

Gesti, Saksa ja Vene kirjandus. ~ Ajakirjad ja ajalehed

Kirjutusmaterjaal ja kõiksugu koolitarved

Ristimine tulega

Albert Kivikas'e romaan

Oli külm jaanuari öö. Tee oli tuisust põndaklik ja konarik; soolkiibe tuul hulus telefoni traatides ja uhtus lume teelt nii, et talumeeste reed, mis meid karvastest ja kõheduses puristavaist hobuseist frondi poole vedasid, igal sammul ägedasti põdisedid ja vihaselt seesistujate sisikonda raputid. Vinge tuul näpistas nina, varbaid, sõrmi ja üldse ihuliikmeid, mis juhtumisi nõrga katte osalisteks olid saand. Ja tugevaid riideid, sooje lambanahkseid, kollaseks pargit kasukaid, vateerit pükse ja vene sõdaväe sinelid oli jätkund intendandi ladust ainult paarile mehele ja õnne osalised olid muidugi ohvitserid. Kui aga külm tardund liikmeid liig kõvasti näpistas, hüppasime kordamööda reelt ja jooksime hobuste kõrval kunni tuimus ja kohmetus liigendest vähehaaval kadus.

Mis ühelgi mehel varustusest ei puudund oli vana jaapani süsteemi püssiloks. Need riistapuud olid aga viimseni ilma täägita ja tihti ilma sompulita. Muidugi seisis nende tuliriistade pääväärtus selles, et nad rikkis lukkude pääle vaatamata kuidagi ikka lasksid, kui hästi aga nende sihtrauda võis uskuda, kes seda teadis! Pahatihti, nagu pärastistes lahingutes mitu ja mitu korda juhtus, viskasid need püssid ägedas tuleandmises laskjale eneselle laengu vaenlase asemel vastu silmi, või ei tulnud padrun alt roostetand magasiinist lukku või põrutas pauk kuuma ja tagitand püssiluku täiesti avamatuks. Pääle „tuletuki“ oli igal sõduril veel tingimata tarvisolev padrunitasku, linasest riidest kotikene, samast riidest vöö küljes, millised tarbeasjad, nagu ka pärast selgus, täiesti olid kõlbmatud ja ostarvekohatumad, iseäranis aga siis kui hulk maad mööda sula lund tuli ronida. Siis ei pidand pannel enam vees vettind riiderihma, laskis padrunitasku lonti, mistõttu kuulid kaseti järele taskust kadusid ja sõdurid kesk lahingut täiesti ilma laskemoonata osutusid.

Oli meid regedel ainult mõnikümmend meest ja see mõnikümmend vabatahtlikku kandis ainult vormiliselt pataljoni nime, arvu poolest ei annud see kogu aga täis harilikku veneaegist poolrootugi. Pääle selle puudusid täiesti kuulipriksid ja automaatpüssid. Ei osand aga keegi meist praegu nende puudumist suureks õnnetuseks pidadagi; polnud ju meist veel keegi pääle paari vana, ilmasõjas olnud sõduri lahingust osa võtnud ja püssist inimest lasknud.

Tingituna teadmatuses ja vähiklusest sõduri elu vastu, valdas mind, kuid arvan ka kõiki teisi, rahvuslaste kihutustööst kuumaks kõetuina kodumaa kaitseks väljaastund vabatahtlikke kartus oma elu pärast. Mitu aastat kestnud ilmasõda ja säält tumedast õhkkonnast pärit olevad kuulujutud ja igapäev kõrvokarjut aeglehtede kohutavad teated olid suuremalt jaolt süüdi nende süngete tunnete sündimises.

Kuid ma peitsin hoolega selle surmakartuse teiste eest oma hingepõhja, nagu mingi rumala, lubamata ja häbistava haiguse. See oli nagu lange-tõbi mida kellelegi ei taha näidata — matsin ta tehtud naeratuste alla, püüdsin tukkuda, kuigi unest juttugi polnud ning, et oli pime ja keegi mu unetuid silmi ei seletandki, hoidsin nad siiski kinni, või äärmisel juhtumusel pilukile. Tahtsin kangesti kogu aeg, et kõik mu tehtud ükskõiksust näeks.

Mu simulatsioon oli seda kordaminevam just seetõttu, et külmal ööl rees magades ära võib külmada ja, et iga ree täis mehi seda tahtlikku unetõve põdes, siis leppisime kokku, et üksteist kordamööda äratame. Kui mu tehtud norin vahetevahel hästi korda läks, ühesoõdulise kordumusega mu kõrval lamaja kõrvu kostis, nii et ta mulle äratuseks külgilgi unniit tõukama, tundsin otse rõõmu sest tarbetumast äratamisest. Esiti tõugati mind tasa, siis valjenes see järjesti, silmad aga avasin alles siis kui see otse vihaseks raputamiseks muutus; aigutin, kobisin nagu raskest unest tuigerdades reest maha ja hakkasin hobuse kõrval jooksma.

Et aga kõik kahtlemata samuti simuleerisid, üksteise ees ükskõiksust mängisid, siis ei aimand ka vist keegi, et teine samuti hirmu tunneb lähe-

Eesti kunstnikud väljamaal

V. Ormison ja A. Vabbe Dresdenis suvel 1922

neva surmavõimaluse ees. Ja vist pugese ka igasse, nagu minnugi, selle peetuse tõttu arvamine, nagu tunneks ainult sina üksi seda kartust. Seepärast näis vist küll igaüks teisest arem, nagu pisut vääratum. See tunne on aga pant inimestele et nad südamepõhjas üksteise vastu sõbraks saavad juba mõnel ainsamal silmapilgul, üksteist austama hakkavad, kuigi nad seda otsekohe avalikkusega ei näita, ja ühiseks jõuiks, massiks kokkusulavad. Onnetu on aga see kes seda massisündimise psüko loogiat aimab, see eraldub üksikus, saab veel aremaks ja vääratumaks — ta ei sula kokku teistega ühiseks organismiks, ehk ainult siis kui surm liig lähedal varitseb. Need on enamasti aga ikka surma äravalit või kõigest põlat ja vihat väejooksikud.

Kuid siin, tehtud unega ja kunstlikult valju ja põhjuse ta naeruga (naerdi aga mu ümber üldse liig palju ja tühiste põhjuste pärast!) oma kartust varjates, leidsin pääs lõpmata hulga mõtteid, eritlusi ja võrdluseid. Imelikult ruttu kohaneb ja harjub inimene uue, võõra olukorraga, nii harjusin juba minagi sellest momendist päale end lihtsõdurina nägema, kui sineli selga ajasin ja püssi sain. Mu soldati papaaha all mõtles nüüd sõduri aju eraisiku oma asemel. Võrdlin tahtmata oma endist rahuliku elaniku elukutset sõduri omaga. Esimene oli ühe päeva jooksul kuhugi kaugele tahta jäänd

Kunstnik Konrad Mägi

Veetis läänd talve ja kevade Itaalias, töötab praegu Lõuna-Saksamaal

ja mu isikule praegu ebatähtsaks saand. See oli olnud kui uni, mida ma praegu veel vaevalt uskusin.

Praegune olukord aga neelas mu mõtte ja tunded tervelt, oli hoopis uus, kus valitseb omapärane loogika ja vastsed säädused. Mäletan kui enne aeglehti lugesin ilmasõja päivil; kuulsin anekdoote, kuidas vaenlased metsikult täakidega une päält laudpõranda külge löödi, kuidas hirmsad ja vahvad kassakad oma veriseid tegusid kordasaatsid abitud mate vangide kallal — siis ei mõistnud ma seda verijanu ja tiigriviha eneselle kuidagi seletada. Ma ei saand aru neist inimesist, ei taiband mis neid sundis verd valama, mis tõukas neid omasarnast tapma. Tõsi, nad kaitsesid isamaad, olid vahvad, olid kangelased, kelle tegusid aukartuse asemel arvustada ei tohi, kuid kas langes eestlane Plevna all oma kodumaa eest? Kas tappis ta türklase seepärast, et see ta Tilleoru talu ähvardas röövida, isa ja vennad tappa, õe ja ema äranaerda, keda ta võib olla viimist kord enne elu lõppu eluksajaks sõjaväkke viiduna nägi?

Ent pruugib ainult sõduri nime, sinelit ja püssi kanda kui omasuguse hukkamise hoopis ise valguses paistab. See polegi siis enam hirmus ega ülekohtune, see saab sama loomulikuks sõduri püssirohu ilmavaate järele kui söömine, magamine ja hingamine.

Ning tingituna sellest püssirohu ilmavaatest oli minus ärgand suur uudishimu sõja kui inimitapmise vastu. Oleks vist otse teravalt huvitav vaadata, kuidas inimene su kuulilöögist sureb, krampides vähkreb ja korisides hinge heidab. Mul oli himu kas või praegu elus vaenlane püüda ja ta seina ääre säädida ning undav kuul kerest läbi kihutada! See uudishimu oli kui oopium mu tundeile, mis mind ühes kartusega võimaliku ja varstise surma ees valdas ühtlasi.

Need kaks peaaegu vaenulist tunnet nägelesid vahetpidamata mu hinges, pidasid võitlust mu meelte pärast, mõlemad korraga valitseda tahes. Üks sundis mind rahulikkust simuleerima, sundis deserterima, vältima oma surma, teine aga tõukas mind edesi töötades mu uudishimule ja egoismile rahuldust.

Üks ütles: mis kasu on sellest su isikule kui kusagil porises kraavis või külmas lumihanges korisedes sured, mis on sul sellest kasu kui kodumaa vabaks saab: sind aga ennast pole ses vabaduses ega võidurõõmus, sa oled ainult veel õhtusöögiks vakladele?

Teine vastas: mine ja tapa inimene, hävita omasarnane, põgene ta eest surmahirmus kui ta verijanusena sind taga ajab, töotan sulle võidurõõmu ning su tunnete varaait saab rikastuma!

Ei osand veel aimatagi, et ka lahingus kahejalgses püssimehes inimese võib tunda ainult selle vahega, et ta kõik mehhaanilisemalt, algelisemalt ja loomaliku instinkti järele talitab ja mõtleb, et sõdavägi lahingus rohkem karja meele tuletab, kui üksikuist inimesist koosseisvat kogu, ühise ajuga ja summas mõtleb ja tunneb, et paanikasse sattund

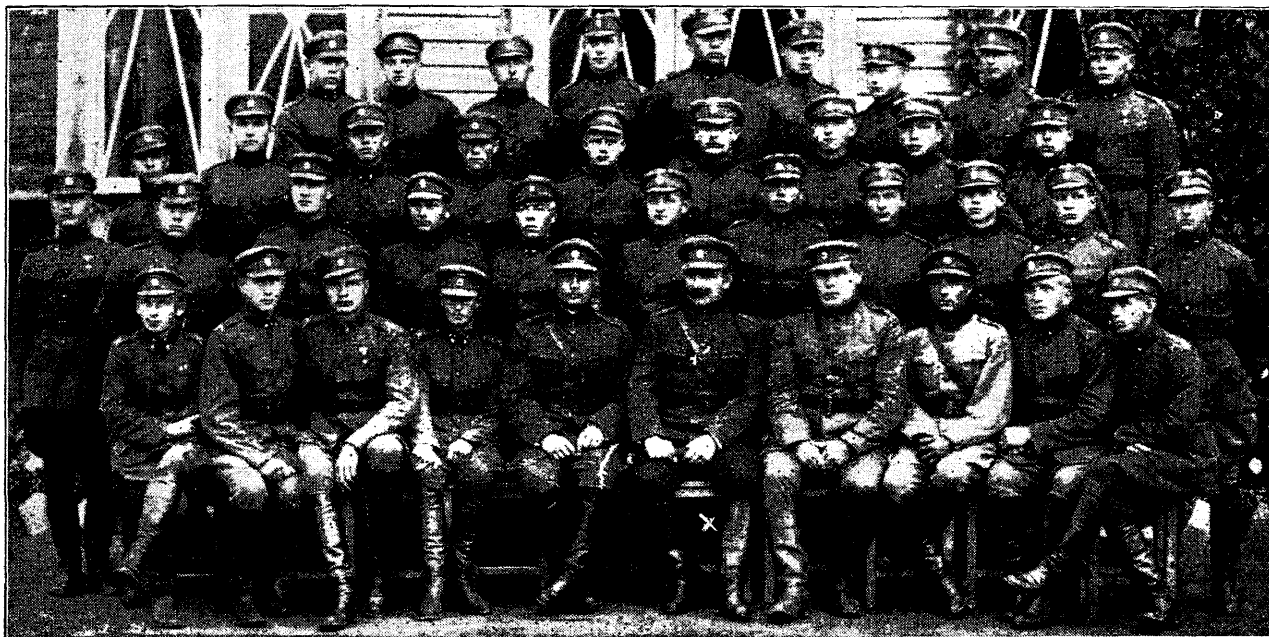
sõdurid juba kaugelt üksteist haistavad ja samuti hunnikusse jooksvad kui kohutet elajakari aianurka.

Tuhat uut oletust ja mõtet liikus pääs ilma kindla korrata ja süsteemita. Kõle tuul aga hulus endise ägedusega telefoni traatides, teeäärset postid hulused kui tuulekoorid, puristas hobune ja oli kuulda regedelt jutupobinat ja valju naeru.

Igas rees oli meest viis, kuus, olime kõik võõrad, mispärast jutuajamine hästi sigineda ei tahtnud. Ja isegi siin, võib olla kus me juba kõik enne hommikut surma suhu vaatame, võõrastasime sellegipärast üksteist, kulub ka siin enne teatav aeg kui inimesed üksteise vastu avalikuks, lahtisteks ja otsekohesteks saavad!

sall, missugused tarbeasjad talle andsid enim vana naise kui mehe välimuse.

See lamaja oli mulle nii lähedal, et me küllmand ninad igal ree raputusel peaaega otsadega kokkupuutusid ja üksteise hingeauru soojust oma kohmetand nägudel tundsi. Nii ei saand me sääl mõlemad nokkapidi koos olles simuleerimiste vaheaegadel ka üksteisega kõnelemata olla. Ta jutustusest, mis tuli üksikutena küsimustena ta suust kiskuda, lihtsalt, et mul seda sugugi küll tarviski polnud, mida ma aga niisama viisakusest võõra inimese vastu tegin, sain kuulda, et ta oli mobiliseerit, taluperemees, kandis Tõnis Heido nime, oli ilmasõjast osavõtnud sõdur, Riia all shrapnelli killust

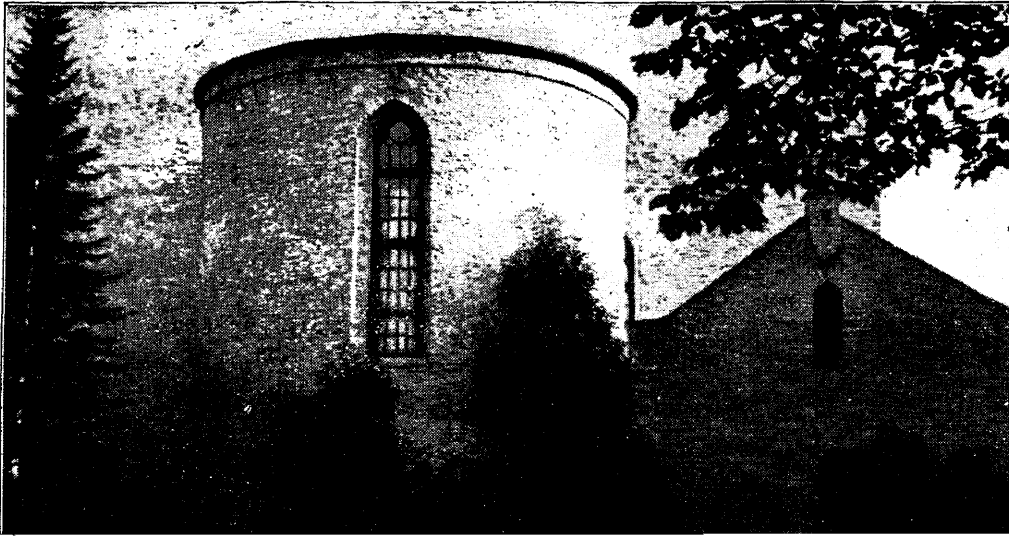
Uued Eesti noored ohvitserid lõpetasid sõjakooli 27 juulil 1922 — Foto Vannas
Sõjakooli ülem polk. Marder

Mu kõrval, õlgedel lamas vanapoolne mees ja niipalju kui läbi hämaruse seletin, võis ta olla umbes 40 aastane. Ta näos oli nõsu nina, lõuga kattis sentrimeetri pikune terav habemetüügas, kui ta aga suu avas, kuuldus säält lame, nagu paksudest ja külmetand mokaadest kägistet hää. See lame hää oli nagu rinnutuma inimese oma, kellel vaevalt kopsus õhku jatku sõnade väljatõukamiseks. Näis kui oleks tal raske kõnelda, pärast aga selgus, et see ainult harjund mood oli ja et ka suur suitsetamine oma mõju kõris avaldas. Ise oli see mees vormitumas palitus, mis istus ta ümber kui kartulikott, selle hõlmu aga jatkasid laiad ja loobakad säarikud jalgade kattedeks. Pääs oli tal isesugune lai sametpõhjaga ja plüüshäärtega rummukübar, mida ta veertpidi kord ühele, kord teisele kõrvale nihutas, sedamööda kumba kord läbi sai külma kannatada. Ümber kõrvade oli tal aga veel suur ruuduline sitsirätt, kaela ümber lai omakoetud

kerge kriimustuse selga saand ja Karpaatides austerlastega võidelnud, kus ühes lahingus vaenlase püssikuul nähvatades tal parema käe sõrme ära viind.

Ta võttis taskust väikese musta tubakakarbi ja poogna maispaberit ning hakkas pikkamisi kohmetand sõrmil plotskit keerutama. Et mul aga praegu midagi muud vaadelda polnud, hakkasin silmima suure huviga tubakakarbi ja maispaberit, mis nii osavasti kuurdu läks sõrmede vahel. Ma leidsin ses tegevuses huvitava ajaviite, otsegu uue tõe, mida ma silmima hakkasin otse kiinduva tähele panuga. Nägin kuidas ta plotski süütas, seda ahnete sõõmudega pikkamisi kahvima hakkas ja ülejäänud tulise otsa lõpuks pitsist peoga lupsudes lumme löi; see hergav silm aga kustus sääl lumes kohe.

Ei midagi ole ma sarnase innuga jälgind kui selle mehe tühisemaidki liigutusi sel ööl ning see-

Haapsalu lossi „Valge daam“

Haapsalu lossikiriku hommikupoole seina külge on ehitet ümmargune kabel, mille aknal lossiõuest vaatlejad võivad näha valget naisterahva varju, mis ilmub iga aasta augusti täiskuu paistes.

Sellest nähtusest jutustab legend, mis seob sündmustiku aegade, mil Haapsalu loss kuulus Saaremaa piiskopi valitsuse alla. Katoliku kirik nõudis kõikidelt toomherraidele täielist karskust ja kombelikkust. Üks Haapsalu lossi toomherra ei suutnud maistele kirgedele vastu seista ja tõi salaja ilusa naisterahva kirikukoorilaulja poisikese riietes lossi. Kuu jäi see vaimulikulemusele teadmatuks kunni jälle kord pääpiiskopi Haapsalus olles üks kooriposs talle kahtlasena paistis ja kelle sugu üle ta selgusele tahtis saada.

Kui toomherrad kirikus kõik koos olid, vaatas ta nende juuresolekul kooripoisid üle, kus selguski, et kahtlustatav neist oma ametkuue all naisterahva iideid kandis.

Kohe määras piiskopp lossi nõukogu istungi, kes mõistis süüdlase toomherra näljasurma, aga naiste-

vaid sumbus üldisse naljatamisse. Lihtsalt sellest ei tahtet midagi kuulda, salati tahtlikult maha hingepõhjas pakitsevad ja kibelevad tunded, pöördi jutulõng hoopis kõrvalistele asjadele, kus ta loogikata ja sidemeta ühest kohast teise hüples.

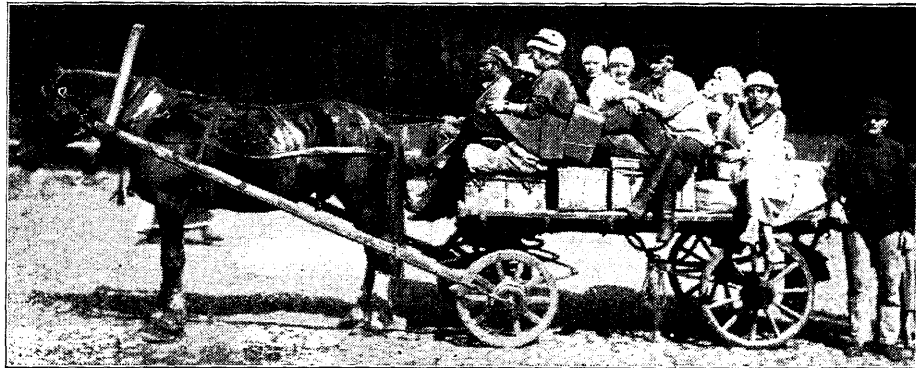
Heido tubakakarp ja tähed — need vajutasid kustumata jäljed mu mällu tänasest ööst.

Külm hakkas juba jalapöidadest säärtesse vajuma kui reelt hüppasin, pool versta hobuse kõrval ära jooksin ja uuesti päale istusin.

Pildid Eesti optantidest

Ülemine pilt: Röömsas meeleolus Moskva vaksali viia...

Alumine pilt: Perekond reisivalmis vagunis rongi ärasaatmist Moskva jaamas ootamas.

Siiaamaani oli taevas pilves, kuid nüüd rebistas lõõtsuv tuul kusagil pahemal pool paksu ja mustja pilvekirmi, surus selle üle taevas nagu eesriide pikkamisi kaugelle paremale poole, tuli nähtavale kuutu taevas hiigla tähekoormaga. Neid näis sääl jaises taevas täna iseäranis palju — suuri ja väike-seid.

Kes poleks näind siis seda täherähma külmas talvises taevas? Ent uues olukorras saavad ka vanad, ammunahtud ja kulund asjad uue tähenduse ja ilme. Nüüd aga polnud ma nagu veel kunagi ennem näind seda odamust, kooti, linnuteed, sõela

Heido lamas selili õlgedel ja vahtis taevast. Ei seletand läbi pimeduse kas olid ta silmad kinni või lahti. Kui oma näo tema omale ligistin, nägin kohe kaht pärani silma. Need pöördusid pikkamisi mu näkku ja nüüd seletin kaht hämatand kulmu nende kohal.

„Mõtlesin, et sa magama oled jäänd“, laususin kõrvale pöördes.

Heido ei vastand midagi, ei liigutand ka pääd, nagu ennistki mulle ainult silmadega otsa vaadates.

„Kurat tiab“, lausut ta nagu endamisi, „ku' oleks õege sial üte läikva kaaraiva pial elamas ja olemas, kas sii meie maa kah sialt nii põrgu pisike pastaks?“

„Võib olla, et paistab veel pisem, võib olla, ei näekski me teda säält?“

Heido ei vastand jälle midagi ja näis kui poleks ta mu sõnu kuulnudki.

„Aga Heido, mis sa arvad, et sääl nende põrgu pisikeste ivade pääl ka inimesed elavad?“

„Eks sial ikki neid ole nagu siingi, kui nad juba kord maad piaks olema.“

Kuidas sa mõtled, kas need inimesed sääl ka sõdivad ja üksteist tapavad?“

„Miks nad siss ei piaks sõdima ku nad kord inimeseks loodud, ikki sõdivad.“

Järgnes vaikus ja alles tüki aja pärast jatkas Heido nagu oma endist lauset:

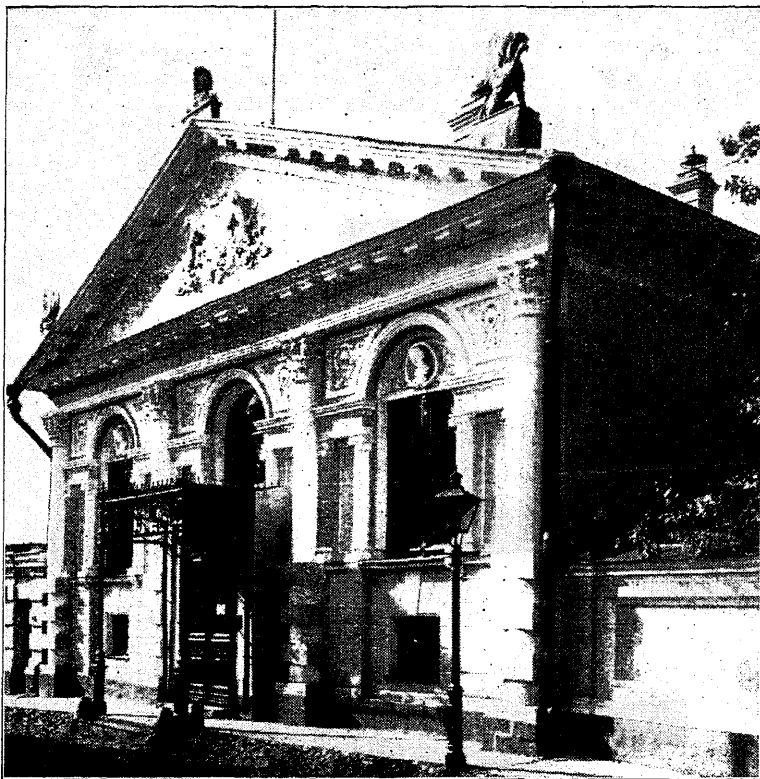
„Ikki sõdivad ja tapavad kah, ku sial joba kord inimesed elavad, eks nad siss ole punatsed ja valged kah nagu igal pool mailmas...“

2.

Kas tuli see kärakast viinast, ree ühetooneisest põdisemisest või oli see simulatsioonist sisendet, olin lõpuks tõesti magama suikund ja ärgasin alles ägedast raputamisest. Kuulsin Heido lamedat ja rinnutumat häält, avasin silmad, kuid raputus kestis endiselt. Sain vihaseks, pomisesin paar kurja sõimusõna läbi poolune ähmuse, kuid Heido aina naeris mu kurjustust kuuldes.

ja põhjanaela. Tundus kui näeks ma neid täna esimest korda elus. Ehk oli ka see osalt seepärast, et nad just äsja paljastusid musta pilvekirmi alt ja nad osutusid parhilla ainsaks herenduseks, mis silma hakkas.

„Tõuse'nd joba joh, tõuse'nd ükskord joh!“

Alles siis jäi ta rahule kui istukille tõusin ja reest maha kargasin.

Küüt seisis pikas rodus keset teed. Lumes ja taevas oli juba hommikust sina, oli tõsiselt varesekarva ilm, niiske ja hommikuselt udune. Tuul oli vaikind nagu hommikueelses külmas jäätudes härmaks puuoksadelle, telefoni traatidelle ja hobuste karvadesse. Lumi kisendas helisevalt regedest ronivate meeste kohmetand ja kangestund jalgade all. Saapad olid kõvad kui kosk, tallad ei paendud ja ähvardasid astudes otse murduda. Külmuudu lõikas läbi riiete ja tundus kopsu hingates torkavalt valus ja ängistav. Ei saand muidu hingatagi kui kinnast suu ees hoides.

Olime kohal. Roodud säeti paarikaupa ritta ja viidi üle konarlise künni vaenlastest mahajäetud mõisa. Rivid astusid kiiresti ja jõudsid juba mõne minuti pärast mõisahoone ette.

Parajasti tõusis päike üle lumiste väljade ja punetas läbi seisva raududu kui verine härjasüda. See oli kui suur punaseks nutet silm, mis hakkas vahtima unest ja külmast lõdisevaid mehi, lõhut aknaid, püsse, ranitsaid ja siniseid nägusid. Nüüd nagu tundus külmu veelgi kõvem, praksatas järsku aiateivas, seinapalk ning sammaldand katus vastas sellele plaksumisele kui kume suurtükkipauk, laialt lammatades.

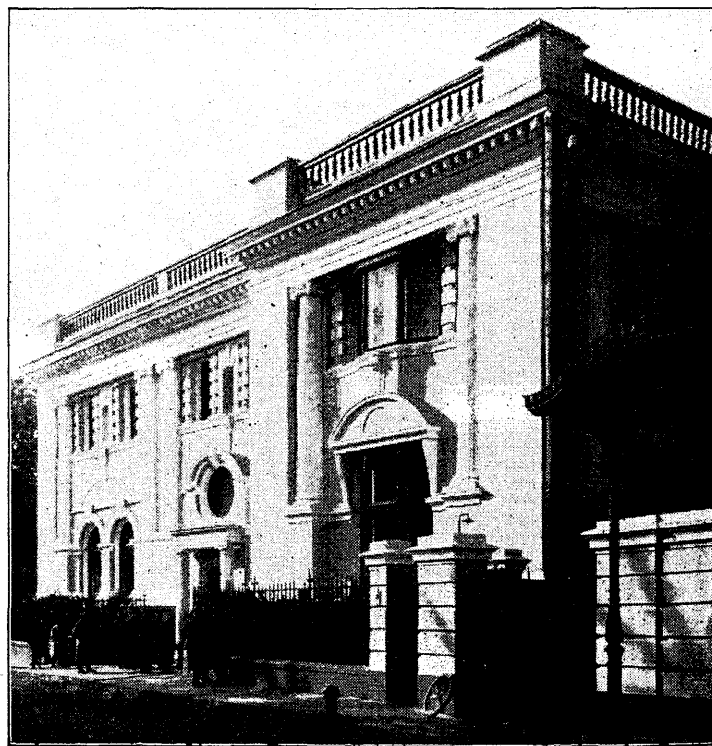
Määrati kiires korras maakuulajad, valvurid esimesest roodust, kuna ülejäänd rühmad maja saadeti. Ent see oli ainult seks, et kokad supika-

teldega järele jõuaks, mehed enne minekut süüa saaks, kuna soojendamisest polnud juttugi, sest sees oli purukslastud akende tõttu sama külm kui väljas. Varsi jõdsid ka kokad ning ei oska eneselle suuremat õnnistust kujutellagi, kui kuum supp sõduri katlakeses sarnasel varesekarva hommikul.

Lamasime suures saalis õlgedel ja lõpissime suppi. Suured peeglid olid püssipäradega killustet, toolid ja lauad muidugi viimseni ahjukütteks tarvitet, ainult klaver oli imekombel terve, võib olla aga ainult seetõttu, et keegi „nendest“ mängida oskas ja riist seeläbi kasulikuks osutus. Kuid see ei keelunud siiski ta kaasil küllast rekvireerit siga tapmast, sest praegugi oli säääl värsked verijälgi näha, kus sees vedeles, nagu selle tegevuse kordasaatmise tõenduseks kaks toorest seajalga.

Kõik see ei paistnud mulle praegu aga sugugi võõrastav, see näis nii arusaadav, nii iseenesest mõistetav mu sõduri papaaha all mõtlevas ajus. Mulle ei tulnud meelegi endamisi protesteerida selle barbaarse nähtuse vastu, ei, see oli koguni huvitav ja uudne elamus, mida ruttasin ahnete silmadega vastu võtma. Võib aga olla, et peeglitükide, toolikildude, verelaikude ja seajalgade klaverikaasil puudumine oleks mu rohkem võõrastama sundind kui stiili puudumine. Oleks mulle praegu vähegi mahti annud isukus kuumu supi järele, siis oleks vast isegi läind ja ainsama terveks jäänd riista, klaveri kaasi tõstnud ja püssipäraga virutand sinna tihedasse keelestikku — kuuleks alles akkordi!

Märgasingi mõnda meest, kes järjekorras esimestena supi kätte olid saand ja selle söömisega

Eesti saatkonna majad Moskvas

nüüd juba valmis saand, nurki ja kolkaid mööda nuhkivat. Nad leidsid lõpuks kusagil tagumistes tubades lukustet ukse, mille nad sedamaid püssi päradega sisselõid ja saaki — „soomust“ — läksid saama. Juhtumisi oli see aga ainult väikearvuline raamatkogu kus nad üksteise võidu riuleilt raamatuid põrandale hakkasid loopima ja nende kõiteid iseäralise innuga rebima. O, Goethe, Shakespeare, Sophokles — vaadake kuidas teist lugupeetakse! Nad toimetasid seda rebimist sarnase hasardi ja kohusetundega nagu oleks keegi neid käskind, nagu oleks see tõesti tarvilik ja möödapääsmatu. Keegi ei mõtelnudki neid keelma minna, iga uus juuretu- lija, manusattuja ühines nende olukorda harmo- niseeriva tööga. Ning tõepoolest seisis siin asjade väärtus ainult selles kuipalju nad purustamiseks kõlbasid.

Mu pärastiste tähelepanekute järele langesid püssipära söödaks esimestena ikka suured seinapeeg- lid (kes esimesena selle kildudeks lõi oli nagu võidumees!), neile järgnesid klaasitelt pildid, port- sellaan, kapiuksed, kuna raamatud alati kõige vii- masteks jäid korda ootama. Ei paku ju nende re- bimine suuremat lõbu! Kuid imelik, aknaruute ei purustet aga peaaegu kunagi, neid lõhkus ainult kuul lahinguajal. Samuti võib seletada ka klaveri terveks jäämist, sest vabal ajal kui lahingut ega vahikorda parajasti käsil polnud, taoti säääl alalõp- mata tantsutükke.

Kui silmad oma lusikalt tõstsin, nägin jälle Hei- dot, kelle vaheajal olin juba jõudnud hoopis unustada. Ta vaatas naeratades mulle otsa, ses muheluses näis kui kutse nii et supipoti võtsin ja ta kõrvale istusin. Võib olla märgas ta minus isesugust ärritust ja uuduskirge, naeratas jälle, kus juures ta kollased hambad paksude huulte vahelt inetult nähtavalle tulid.

Hakkasime juttu ajama, püüdsin nagu ennegi ta vastu olla avameelne ja nagu vana sõber, kuid siiski tundsin endas kui mingisugu pingutuse tarvis olevat, et jutlemine lakkamata edesi kestaks. Näis kui oleks me vahele äkki tekkind nägemata sein, just samasugune nagu eile teekonna algusel, see lahu- tas vastu tahtmist meid üksteisest, kuna hommiku eel tähti vahtides see täiesti puudus. Kas lähendas meid seekord pimedus, seltsitus või kõleda tuule hulumine, millede lakkamisel meie vastastikune sõnruski kadus. Tundsin ta vastu praegu peaaegu

maas ning seegi närune fakt, saades nähtavaks mu silmile, sai vastumeelseks ja eemaletõukavaks.

Kui ta nende nelja sõrmega plotskit hakkas keerutama, musta tubakakarbi kaane avas, ei ära- tand see tegevus enam minus teravat jälgimist nagu öösel ning oma vastikust ta ees varjates pöörsin kõrvale. Kui öösel see tegevus ainsamana mu tähel-

Moskvas Eesti saadikud

Pahemat kätt praegune Eesti saapik Ado Birk. Paremäl pool endine Eesti saadik Tõnis Vares.

panu söödaks langes, siis oli siin nüüd hulk uusi nähtusi mille uususe vastu see enam võistelda ei saand.

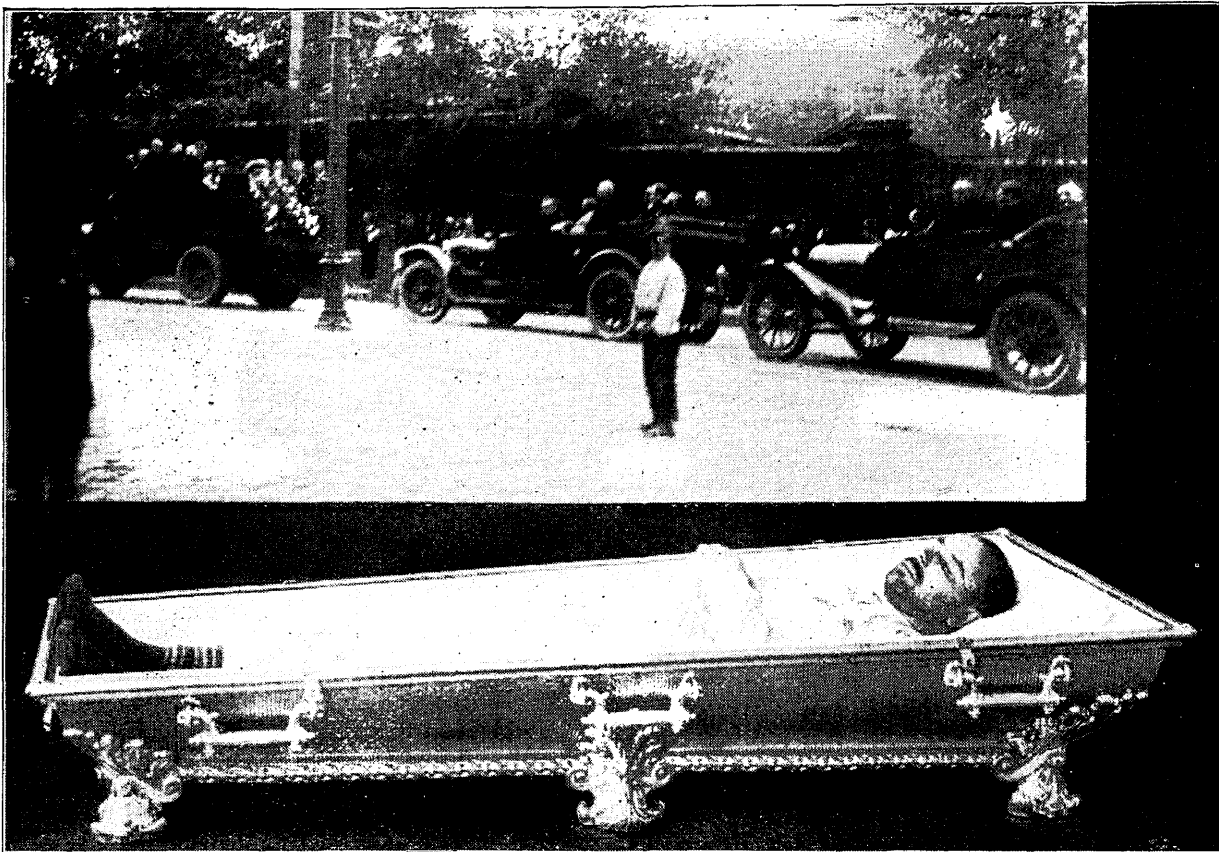
Vaevalt olime supipotid tühjaks söönd, vaevalt oli kõhus sündind soojus üle ihu laiali valgund ja higina otsaette ilmud kui löigas kõrvu signaalpa- suna hädatsev ja närviline hääl. Nagu harjumata sõdurid, kargasime maast, säadsime kähku present- kotid turjale ja tormasime välja. Heido aga ei lask- nud end suuremat eksitada, pikkamisi rüüpis ta viimsed lusikatäied suppi potipõhjast, aeglaselt si- dus ta oma austria ranitse turjale ja oli rivvi ilmu- jaist üks viimastest. Kõik hakkasid närveldades ja nohedasti püsse laadima, otsegu oleks vaenlane

tarvitada ükskõik kelle vastu oma äränägemise järele, sünnitas minus uhkusetunde ja trotsi.

Reas aga kasvas ärevus. Pruukis ainult ühel närveldada, kui juba teine järgmisel silmapilgul samuti paristas, siis kolmas, neljas kunni terve rida nagu kannatamata kohal tammus ja käsku ootas. Kuuldus isesugune katkendlik kõne, püüti üksteise ees rahulikkudena näida, kuid silmad aga tiirlesid rahutult ja püsimate, nagu midagi kardetavat, kohutavat peletist siit-säält otsides. Nüüd pudenes

endas analüseerida, mu enesekriitika oli halvat kui lendavast.

Kui aga oleks see kujuteldav ja kõneldav vaenlane olnud kusagil päris lähedal, kui oleks näind juba nende lähenevaid kogusid ja märgand, et nad samuti inimesed nagu meiegi, siis vast polekski see ärevus nii söönd; kuid nüüd, et ta just sääli kusa-gil kaugemal oli, silm teda veel ei seletand, lisas see rahutust ja erevust nagu õhust, maast, külmast ja lumest vahetpidamata juure.

Timse surma aastapäeva puhul

Moskvas enamlaste vangimajja surnud Krimmi Eesti konsul Timse matus Moskvas juulis 1921. (Ülal matus saatjatega, all konsul Timse puusärgis)

juba tihti sõna „hiinlased“, ehk „lätlased“ või „pu-nased“. Üks ütles selle masinlikult, teise kõrv haaras selle juba õhust, kuna kolmandama suu ärevalt küsis: „kus?“

„Siinsamas, verst maad“, lausus neljas kuna ta hääli tahtmata sosinal üle huulte tuli. Ning siis valdas seda summa isesugune palavik ja et inimesed just hunnikus, peaaegu kuhjas seisid, suurenes palavik just seetõttu veelgi ja jooksis mööda närve kui katk. Tükkis igauks teise ligi, püüdis õlaga teist puutuda, et seltsim ja julgem oleks. Laetud püssi rahustava mõju päälle vaatamata tundsin kuidas nobedad värinad üle ihu jooksid. Oli see külm või hirm, ma ei läbend ega saand aega seda tunnet

Ärevus sai aga otse kannatamatuks kui kaks ratsanikku-maakuulajat ähkvate hobuste seljas mõisa õue kihutas ja ohvitseri aukraadi karjusid.

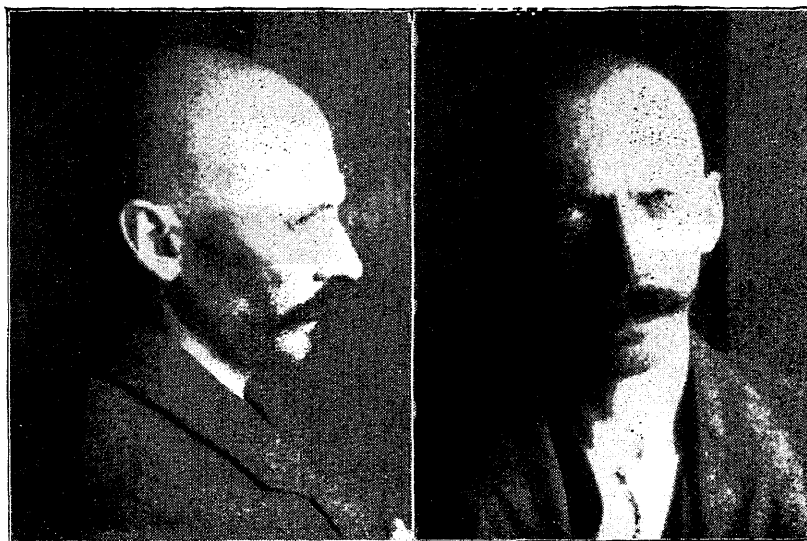
Samal ajal ilmus karjutav, rooduülem kapten Eller. See oli vana harjund ohvitser, kandis lühinägemise tõttu näpitsaid, kõneles käriseval, pisut apaatilisel häälel, otsis kõneldes sõnu, nagu oleks tal neist alaline puudus ega saand lauset kunagi tervikuna suust. Ta oli kohmakas, maamehelik, iseloomu poolest pehmesüdamlik ja hää, lihtsa meelega ja tagasihoidlik ka sõdurite ees. Ta hoidis oma rootu äärmiselt lahingus ega saatnud mehi kunagi asjata tulle. Tal sai harilikuks moeks tulevahetus äraooda ja siis alles taganevalle vaenlaselle järele

Viktor Kingissepp

Eesti poliitiliste rühma juhtide hulgas oli Viktor Kingissepp kõige äärmise pahempoolse voolu juht ja esitaja. Ta oli Saaremaalt pärit ja sai oma eelhariduse Kuresaares. Hiljem kuulus ta õigusteadust Petrogradi ülikoolis. Kingissepa poliitiline tegewus sai siin oma alguse. Nii isiklik seisukord, ümbritsevad olud ja poliitilised, kui ta iseloomu jooned, mõjusid kõik omakord kaasa, et ta juba algusest päälle liitus kõige pahempoolsema poliitilise elemendiga. Petrogradis elades, kuulus Kingissepp Sotsialistliku Partei pahemasse tiiva. Säälsamas ilmuva Eesti pahema tiiva sotsialistide häälekandja „Kiire“ toimetajana, tutvustas Kingissepp end esimest kord välisilmale.

1917a. viibis Kingissepp Eestis. Tol ajal oli ta üks silmapaistvamatest enamlike partei täidesaatva komitee liikmetest. Hiljem, 1918a. kuuleme Kingissepast Moskwast. Mirbachi tapmise järele organiseeritakse Nõukogude Wenes Vetsheka, Kingissepp määratakse uue organisatsiooni vastutawale kohale. Wabadussõja ajal näeme Kingisseppa jälle Eestis. Ta on Eesti tööliste äärmise pahempoolse elemendi juht ja eestkostja. Ta organiseerib tööliste koosolekuid ja kongresse, annab põrandaalust kommunistlikku ajakirja välja ja kirjutab proklamatsioone ja manifeste. Põranda alt käib ta Eesti ajutise walitsuse jutul ministri Oinase läbi ja peab läbirääkimisi sõja lõpetamise üle. Need rahuläbirääkimised kujunevad pärast walitsuse skandaaliks, kuid Kingissepp on wahapääl Toompäält jällegi põranda alla kadund. Siin jätkab Kingissepp oma tööd ajakirja ja lendlehtedega edesi.

Wabadussõda jõuab lõpule ja Tartu rahule kirjutatakse alla 1920a. weebr. Kingissepp koondab oma ridu ja valmistab ette enda rühma — keda tegelikult ametiühisused esitawad — poliitilisele areenile astumiseks. 1920a. sügisel wõtab Kingissepp oma rühmaga Riigikogu walimistest osa. Ametiühisuse nimekirjaga walitakse mitu tööliste esitajat riigikokku. Need tööliste saadikud kuulutawad endid parlamendi istangul Eesti kommunistlikuks rühmaks. Kommunistide saadikute poolt kantakse riigikogu kõnetoolilt ette pikad kõned ja protestid, mis Kingissepa kokkusätud. 1921 a. wõtavad kommunistid ka Kingissepa juhtimisel osa ja pääsevad linnavolikokku. Sääll hakkavad kommunistid Kingissepa manifeste ettelugema, volikogu tööd igapidi takistada püüdes. Isegi obstruktsioonid wõetakse tarvitusele. Lõpuks kõrvaldetakse kommunistlik rühm Tallinna linnavolikogust. Samal aastal organiseerib Kingissepp 1-seks maiks kommunistide väljaasumise, mis ei õnnesta. Päälle selle leitakse Viktor Kingissepa asukoht üles ja ta arreteeritakse kaitsepolitsei ja sõjaväelaste poolt. Varsi päälle seda leiti ka kommunistide salatrükkida. Viktor Kingissepa abilised ja kaastöölised põgenevad Venemaale. Viktor Kingissepp lastakse maha maikuu esimestel päevadel sõjakohtu otsuse järele.

Viimne ülesvõte Kingissepp'ast — mai kuus 1922

Eesti kommunistide põrandaaluse juhi Viktor Kingissepa pääkorter Medveshi tänaval Tallinnas, kus ta mai algul arreteeriti.

Foto Parikas.

minna. Muidugi ei võitnud ta lahingus kunagi seetõttu suurtükke, kuulipritse ja vangide karju, mis vaenlase käest äkilisel pääletungimisel äravõetakse, ta võitis lahingu järele ainult maa-ala, mis pärast aga nii mõnegi roodumehe veri valamata jäi. Kas

ta seda teadlikult tegi või oli see ta lahingu taktika, pärit ilmasõja kaevikuist, võib olla, ei osand ta hinnata vana kaevikusõja harjumuse tõttu partisaanisõja ägedust, ehk oli see ta iseloomust tingit — seda ei teadnud ta vast ka isegi. Üks oli aga kindel

et ta oma aukraadid vene sõdaväes ainult väljateenit aja eest oli saand, mitte aga tasuks hulljulguse eest. Kuid ma ei taha siin ütelda, et ta arg ja oskamatu oleks olnud, ei, argust polnud temas sama palju kui hulljulgustki. Ta oli vana ja tark ilmasõja kaevikute ohvitser, polnud üleskasvand partisaanisõjas ning kui tahate, nimetangi seda pikaldust ja äraootavust sõduri suurimaks vahvuseks ja väärtuseks.

Ta ilmunine mõjus imerahustavalt meeste pääle. Nad said järsku nagu vabamaks, jutukamaks, sõnad ei pudenend enam nii katkeliselt üle kogelevate huulte, ilmusid iseenesest reas naljahambad, keda kuulajad jälle oma tehtud lõbuga hakkasid naerma kord põhjusega, säälsamas aga ilma selletagi. Tuli

dega verisoonte asemel. See oleks alles sõdurite usaldusmees!

Vaevalt oli kapten roodu juure jõudnud kui maakuulaja uhke ja tähtsa näoga ligi ratsutas:

„Herra kapten, on märgatud punaste vahiposti poolteist versta siit teed edasi!“

Kapten kohendas enne prille, süütas siis paberossi ja vastas ruttamata põlend tikuotsa maha visates: „Küll me' nad säält ära nopime, küll me nad nopime. Feldveebel, kas kõik on kohal?“

Maakuulaja, kes selle teate nii tähtsa näoga andis, nagu oleks ta Ameerika ülesleidnud, lõi imes-tades mossi kui nägi kui kapten ta teate nagu ainult muu seas vastu võttis ja seda üldse ei näind kuigi tähtsaks pidavatki. Ja näis kui oleks see teade and-

Soome üliõpilased Tartu üliõpilastel külas maikuul 1922

Ülesvõte on tehtud Tartus Toomemäel

nähtavaks asjaolu, et ka kõige süütuma, hariliku sõna üle mürisevalt hirnuti laiast suust. Kõik sattusid jälle harilikku enesevalitsuse ja näilise rahu rümpasse.

Siin taipasin milline mõju on ohvitseril ka kõige harjumata sõduri hingeelus. Ent see julgustav mõju ei hoova mitte niipalju sõduri hinge ta isikust, kui just ta vormilisest olemasolust. On tarvidus ja mõõdapääsmatu tarvidus lihtsõdurille rahustav eeskuju. Mida erapooletumalt, mida kiretumalt ohvitser oma näilist julgustaja osa mängib, seda parem. Vahvus, hulljulgus, nagu meie sellest arusaame, osutub siin täiesti tarbetumaks. Harjund ohvitser — kiretu iidol — see on sõduri julguse ergutaja, enesevõimiste usu kinnitaja. Kahju ainult, et ohvitseri kohust peab täitma inimene — ohvitseri ideaal oleks maneken mehhaaniliste liigendega ja gaasikapillaari-

matagi võind jääda, sest kapten peaaegu ei pannud seda suurt tähelegi, ega reageerind ta pääle. Muidugi hakkas nüüd noore sadulas istuva poisi egoismis ussikene närima, ta käänis vihaselt hobuse ümber, nii, et see järsust suuraudade tõmbest peaaegu püsti kargas ja ratsutas siis pettunult eemale.

Feldveebel ruttas pooljooksu majja ning ivakese aja pärast kuuldus säält seest ta kärkimist ja siis ilmus välisuksele nagu tahtmata, nagu kaheldes ja veerand sammu astudes hallis riides mees ja, vaevalt sammu üle künnise astudes, jäi ta toksti seisma.

„Edasi! Edasi!“ karjus feldveebel ja tõukas teda vahetpidamata õlast.

Mees astus jälle paar poolikut sammu ja jäi nagu iseenesest uuesti seisma. Näis kui poleks tal enesel jalatõsteks kübetki jõudu ja tuigerdas edesi ainult feldveebli tõugetest. Samal ajal näis ta aga roodu-

ülemat märkavat, võttis püssi jala juure, ajas enese sirgu, liigutas suud ja tahtis just parajasti midagi ütelda, kui feldveebel ta ritta tõukas.

„Kas nüüd on kõik kohal?“ küsis kapten.

„Kõik, herra kapten! See mees oli ahju taha pugend!“ raporteeriti ta küsimusele.

Üldine naer pahvatas reas ning sarnast isesugust laia naeru, kus hirnub ainult inimese suu, kuna silmad sellest sugugi osa ei võta, vaid endiselt rahutult ringi kilavad, kuulsin nüüd esmakordselt elus. Püüti nagu ilmutada viimist naeruvõimist, püüti hirnuda palju jaksati, üle jõu, palju hääl lubas, hoidi kõhtugi kinni, nagu krampides, kuid arvan, et naerjate enestegi seas oli palju neid, kes signaali pasunat kuuldes isegi vaevalt ahju taha ei pugend. Naeruga aga varjati iseomagi argust, nagu häbedust.

„Root!“ kuuldus ettevalmistav hõige.

Naer lõigati kui noaga pooleks, kõigil näis kaduvat järsku koomilise tunne, ainult vana Heido mu kõrval paljastas ikka veel hambaid. Oli vist ainult tema, kes naerutungi enese pärast habeme-tüükasse podises.

Ent vaevalt oli kamandosõna lõpnud kui keegi rea keskelt jooksu pani ja kapteni ette seisma jäi. See oli sama hallis riides mees, kelle feldveebel alles nüüdsama ritta tõugas.

„Vasar, kohale!“ karjus feldveebel ja sööstus talle punetava näoga järele.

Kuid Vasar oli juba kapteni ees ja nüüd, kus ta mulle nii lähedal oli, nägin selgesti ta nägu. See

oli piklik, kõhn ja ääretult kitsas, terava, õige ja õhukese ninaga, mille all oli vaevalt märgata esimest habemeudet, mis üksikuina, harvuna karvadena üksteist huikasid. Samuti oli märgata seda udet kitsalt ja teravalt lõpva lõua otsas, kuna palg, säält-kus harilikult põskhabe kasvab, oli kaetud kui ute villaga, kui varesepoja esimeste udusulgedega. Ta näost oli viimne kui tilk verd äravalgund ja nüüd oli see hall ja värvitu, mille keskelt kaks väikest ja hirmust ümargust linnusilma tardunult ohvitseri otsa vahtisid. Ning äkki märgasin ta hammaste külgi kleepuvaid õhukeseid, peaaegu kuivi, nagu külmand huuli ja taipasin — see inimene tundis praegu metsikut hirmu!

„He—he—her—herra—raa—ra kap—ten m—mä—mä—rake mnd ro—o—roo—du ko—ko—kokas, ml 'n saa—saa—bas 'tki—i,“ kogeles ta nagu oleks tal suus pudikeel. Nähtavasti ei osand ta oma palvele parajat põhjust leida ja hakkas oma parema jala saabast näitama. Ta tõstis jalga, torkas sõrmega tahulise nõelapiste suuruselle augule väikse varba kohal, jalg kukkus alla, kuid uuesti tõstis ta selle üles ja torkas sõrmega jälle augule ja nii timplas ta kapteni ees tükk aega.

Kapten küürutas pisut oma lähinägeliste silmade pärast, kohendas mõlema käega näpitsaid, nähes aga imeväärset väikest auku Vasara saapal, lausus:

„See tee kedagi, ei see tee kedagi, minge aga ritta!“

Pidage Meeles

et **WABA MAA** kõige loetavam leht

„Waba Maa“ toob kõige wärskemaid teateid

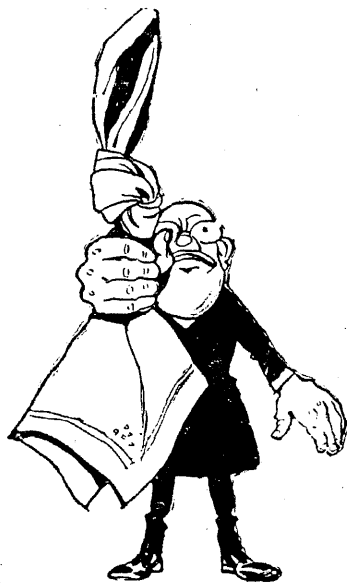
„Waba Maa“ ilmub piltidega, vähemalt 8 lehekülge päevas

Pidage Meeles

et **WABA MAAS** kõige kasulikum kuulutada

„Waba Maa“ leiab igale poole teed

„Waba Maas“ kuulutamine tasub enese sajakordselt

Üksiknumbri müük igal pool. Tellimiste vastuvõtmine kõikides postiasutustes

Kuulutuste vahetalitajad üle riigi. Aadress: „Waba Maa“ Tallinna

Kui naljakas see näiski, ei pahvatand kapten sugugi naerma, ta nägu jäi endiselt tõsiseks saapas tähtsusetu augu leides, ainult väikene, vaevalt märgatav muhelus ilmus ta paksudelle huulile. See naer aga näis nagu kahjatus, et auk mitte suurem pole, kuna ta sõnad otse isalikult rahustavalt kõlasid.

„Minge aga ritta, minge aga ritta!“

„Ilma loata kohalt mitte ära minna!“ kärkis feldveebel ja tõukas Vasara uuesti rea keskelle.

Ent feldveebel vist ei pragand praegu mitte just nii otsekohese viha pärast, kui just seepärast, et ta feldveebel oli ja lahingut varsi oodata võis, kuna pragamine seda sisemist võitmatumat värinat pisut masendas ja unustadagi laskis. Ta kõrgendas ehk ainult tahtlikult oma häält, näis hirmsal kombel tige, ilma et ta oma iseloomu poolest seda aga pooltki oleks olnud. Ta polnud veel ühtki lahingut näind ning oli feldveebli kohale määrat ainult seepärast, et ta veneaegse „допризывная подготовка“ oli lõpetand, kuna harjunuid käepärast polnud. Oma harjumatusse tõttu jooksis ta liig palju ja asjata rea ühest otsast teise, õiendas sama tarbetumalt rivirida nõorsirgeks, kärkis palju põhjusega, nagu palavikus, nagu ametihullustuses või ülemaainus ja oli toores ainult söövast ärevusest.

«Root! Parem pool! Otse käies marsh! karjus ta sarnasel lõikaval häälel, et kümnekord pikem rida seda oleks kuulnud.

„Mitte rääkida!“ karjus ta jälle oma äraõpit sõnu kui root värava poole liikus, kuigi ükski mees reas sõnakestki ei lausund, vaid nagu suutu kari edesi liikus. Ja ropsudes ning ülihästi käis kolonn sammu, paremini kui ühelgi harjutusel. Ent feldveebli karjumise teenus oli see vaevalt, see oli ilmne hirmund massi suggestioon, kus mõeldakse ühise ajuga ja astutakse ühise jaluga. Oodetava lahingu eelne tunne ühendas inimhulga üheksainsamaks nägevaks, kuulvaks, hingavaks ja värisevaks organismiks, kus närvid ja südametuksedki ühinevad üheaajalisteks ja ühepikusteks.

Kõik vaikisid nagu oleks nad järsku sõnaanni kaotand ja kuulda oli ainult sügava lume isesugune hää, mis nüüd tundus uudsena ja ennekuulmatuna. See lumi kõneles jalgade all isesugust keelt, kisedas ja karjus kui appi oma krigiseva, elutuma häälega. Säält taldade all oleks olnud kui elav, keda nüüd trambiti, sõtkuti ja litsuti halastamata, otsegu oleks väetimaid lapsi kägistet.

„Vasar kohale!“ röökis järsku feldveebel, kuna ta hää kurgust tuli imeveider ja lajatas nagu metslooma kisedus.

Kõik hakkasid äkki, nagu imestades tagasi vahtima.

Vasar oli jälle rea keskelt kadund ja sammus nüüd viimses otsas viimse mehena. Feldveebel tõi ta pragades uuesti endiselle kohale, kuid ivakese aja pärast oli ta jälle võimaluse ja silmapilgu leidnud säält kaduda roodu viimsesse otsa. Mitu korda toodi ta säält tapeldes tagasi, kuid uuesti leiti ta otse kangekaelselt jällegi kõige viimsena.

Ilukirjanduse alal

soovitab „Odamees“:

- H. Adamson: **Mulgimaa**. Mulgikeeliste laulude kogu. A. Vabbe kaas. H. 30.—, 15.—
- A. Alle: **Üksinduse saartele**. Luuletused. B. Tomasberg'i ilustused. Trükk lõpukorral.
- A. Alle: **Carmina barbata**. Habemikud värsid. A. Vabbe kaas, R. Paris'e frontispis. H. 75.—
- A. Gailit: **Klounid ja faunid**. Följetooneide kogu. Umbes 100 pilti ja käekirja näidet. H. 180.—, 120.—
- A. Gailit: **Rändavad rüütlid**. Novellikogu. A. Vabbe ilustused Trükk lõpukorral.
- M. Karus (A. Kivikas): **Sookaelad**. Külanovellid. H. 40.—
- A. Kivikas: **Verimust**. Sõjanovellid. A. Vabbe kaas, tiitelleht ja frontispis. H. 150.—, 100.—
- A. Kivikas: **Jüripäev**. Romaan. H. 250.—
- A. Kivikas: **Verine väits**. Novell. H. 50.—
- O. Luts: **Harald tegutseb**. Novell. H. 65.—
- A. Matteus: **Surev polonees**. Draama. H. 30.—
- M. Metsanurk: **Epp**. Novell. H. 40.—
- G. Rappo: **Uks lahti!** Ühejärguline naljamäng. H. 40.—
- R. Reimann: **Vaikus**. Luuletused. H. 10.—
- R. Roht: **Kolm näokatet**. Novellid. H. 50.—
- R. Roht: **Siluetid ja dekoratsioonid**. Novellid. Trükk lõpukorral.
- K. Rumor: **Tuled sügis-öös**. Novellid. H. 75.—
- J. Semper: **Hiina kett**. Novellid. Lõpukorral.
- J. Semper: **Jäljed liival**. Luuletused. A. Vabbe kaas. H. 50.—
- J. Semper: **Pierrot**. Luuletused. A. Vabbe kaas. H. 50.—, 40.—
- I. Sseverjaanin: **Crème de Violettes**. Valitud poeesid. A. Vabbe kaas. H. 120.—
- I. Sseverjaanin: **Pühajõgi**. Luuletused. H. 80.—
- I. Sseverjaanin: **Вербэна**. Luuletused. H. 120.—
- A. Tassa: **Õõiasõrmus**. Novellid. A. Vabbe kaas. H. 75.—
- F. Tuglas: **Jumala saar**. Novell. H. 75.—
- F. Tuglas: **Maaailma lõpus**. Novell. H. 90.—
- M. Under: **Eelõitseng**. Luuletused. N. Triik'i kaas. Lõpukorral.
- M. Under: **Sinine puri**. Luuletused. A. Vabbe kaas. Lõpukorral.
- H. Visnapuu: **Amores**. Luuletused. H. 50.—
- H. Visnapuu: **Jumalaga, Ene!** Luuletused. Lõpukorral.
- H. Visnapuu: **Talihari**. Luuletused. N. Mey i lustused. H. 100.—

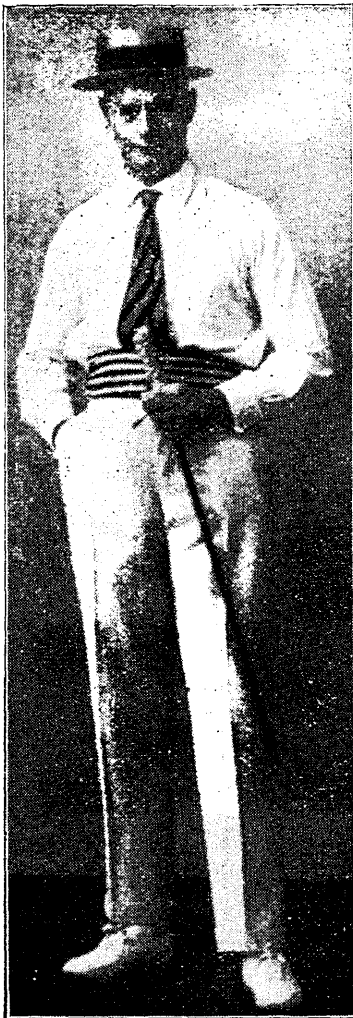
„Odamehe“ pääladu / Tartu, Promenaad 7a

Tel. 67, postk. 51

Tallinna ladu / V. Pärnu mnt. 19, (tel. 2-81)
Rakvere esitus / I. Sarap'i rmp., Pikk tn. 11

Lõpuks jäetigi tagasi toomise vaeva asjatust nähes ta sinnapaika.

Vasara teguviis ei jäänd mõjutaks ka kogu kolonni meeskonna meeolelu pääle. Nii mõnedki hakkasid end eestpoolt tahapoole hoidma, kavalam tegi muidugi seda targemalt, päästes nagu kogemata oma saapapaela või ranitse nõõri sõlmist lahti, jäi tee ääres seda pikkamisi ja hoolikalt kinnisiduma ja jürkas siis nagu õigusega tagumisse

Kirjanik

August Gailit

viibib praegu pikemat aega Berliinis ja sõidab sügisel Itaaliasse edasi. August Gailit on viimasel ajal rohkesti tööd teind ja avaldab lähemal ajal kaks romaani. Need romaanid on käsitet uuelaadiliselt kui ta sennised tööd. Ülesvõte on tehtud Berliinis augusti kuul 1922. Järgmistes „Odamehe“ numbrites ilmuvad August Gailitilt kirjeldused reisi-muljetest.

ritta. Kas või ainult paar sammugi, kas või ainult ühe mehevõrragi tahapoole!

See suurendas meeskonnas veel seda enam lahingueelist ärevust. Veel ahtramalt hakkasid pudenema üksikud sõnad, otsegu oleks igal kivi-raske mõte pääs, mida kusagilt otsast harutama ega lahendama ei oska hakata. Köhateti ainult ja nuusati harva nina. Veel enam sattusid aga kohalolijad sammu ja imelik, iga järgmine katsus astuda otse eelkäija jälge ja astuti tihti kontsa ja kontsa. Kõrvutikäijad aga liginesid nii üksteisele, et mitte ainult õlad üksteise omi ei puutund, vaid ka põlved ja puusad vastamisi käisid.

„Vasar, mitte maha jääda!“

Vasar oli vahepääl roodust juba kaugele taha jäänd ja nähtavasti kavatses ta niikaugele jääda et järeletuleva moonavooriga ühes tulla. Ta vahtis aineti enese ette maha ega näind kuulvatki feldveebli käsku.

„Vasar, Vasar, mitte maha jääda, mitte maha jääda!“ karjus feldveebel mis jaksas, kuna ta hääll kurku kinni jäi ja näis kui oleks kägistand sääl ülejõu käiva häällitsuse Vasara mahajäämisest tingit hirm.

Nüüd alles vaatas Vasar üles ja hakkas jooksema. Kuid jookstes võttis ta nii lühikesed sammud, et näis kui seisaks ta kohal ja timbiks jalgu üles-alla naksuva külma pärast. Ta jooksis tükk aega, kuid vaatamata ta jalgade nobedat tõusmist ja vajumist, ei jõudnud ta roodule siiski lähemalle.

Nii jooksis ta sammu käivalle roodule kogu aeg järele, kuid ikka kaugemale ja kaugemale jäi ta silmnähtavalt oma eelminejaist.

„Rutem! Rutem!! Rutem!!!“ kisendas feldveebel ärakarjut häälega mis lõpuks ainult kähinal ta kurgust tuli. Nagu oleks see järele jooksev mees lahingus tõesti kasulik ja tarvilik võind olla! Ent seda kisendamist polnud tarvis kellelegi muule kui feldveebliile eneselle.

Ta karjus kunni tal hääle piuksugi enam järele ei jäänd, ninast ja suust äkki heleda joana sooja verd lahkas ja alles siis jäi ta vait kui ta sanitaarreele pandi ja ambulantsi määrati.

Vasar nimeteti kapteni poolt viijaks.

J ä r g n e b

Trükiuigade õiendus

Ft „Odamehe“ 1-se numbri trükkimisega ruttama pidime ja ainult mõni päev mahti saime numbrit toimetada, siis palume lugejat vabandada sissejuhtund trükiuigade eest ja alljärgnevad parandada:

Lhk. 7 all pildialuses kirjas lugeda: See vana vaselõige kujutab Tallinnat **200 aastat varem**.

Lhk. 9 pildi all olevas tekstis 4-das reas lugeda „Bürgermeister“ Dehio (Tallinna), linnavolinik **Tarrask** (eestlane).

Lhk. 10 pildi all olevas teksti esimeses reas lugeda: Rahvuskogu ja teises reas „Saisavad“ asemel „Seisavad“.

Lhk. 15 alumise pildi all 7 reas lugeda: 16 juulil 1922 a.

Kuulutajatele

Vähese toimetamise aja tõttu pidime käesolevast „Odamehe“ numbrist hulk kuulutusi nende hiljase kohale jõudmise tõttu väljajätma, mille eest kuulutajaid vabandada palume. Väljajäänd kuulutused ilmuvad järgmises „Odamehe“ numbris.

T o i m e t u s

Mõnda India kunsti ühiskondlikust alusest

India, eriti veel muinas India on ikka meis huvi äratand. Vana, rikkalik kultuur, mis oma sisu ja väljendusviisiga nii mitmeti praegusest Euroopa omast lahku läheb, nii et see kultuur oma põhiolugaa meile võõrana tundub, nagu maa ja rahvaski. Demokraatilisele Euroopale on India oma ühiskonna vormilt ja avaldusilt võõras maa. Rahvas on säääl surutud seisukorda, kus tal puuduvad suuremad kultuurinimese tarvidused meie Euroopa mõttes. Kogu rahvas jaguneb kastidesse, üksikutesse kinnistesse seisustesse, kel mitte sugugi ühesugused õigused ei ole ja kel ka sugugi ühesuguseid huvisid, ega kultuurist osasaand olla ei tohi. Ainult äravalitul ülemikihil, preestritel, braamanidel, esimesel klassil, on õigus tundma õppida rikkalikku India kirjandust: Vedat, mis müstilis-religiöösil kujul olemasolu mõtet selgitab. Teise klassi, kschatriya, edustajad, võivad ainult sõjariistu kanda selle seisuse õiguseks ja seisuslikuks noblesse'iks on nõrkade kaitse, häätegevus vaeste vastu. Kolmas klass, Vaisya, on põlluharijate, karjakasvatajate ja kaupmeeste seisusest koosseisev, neile järgneb neljas klass, sudra, kel elus tähtsuseta toimetused, neist veel alamal seisavad paryad, neid ei peetaagi eriseisuseks. Nii tuletab, Dr. Hausensteini arvates, India ühiskondlik kord meelde keskaja feodalismi Euroopas.

Ka Indias on feodaalsele ülemklassile kõik siinsed maailma lõbud rikkuse ja võimu tõttu kättesaadavad. See viib neid maitsmisele ülevarusele elumõnude nautimisele aga enesega küllastuse ja tüdimuse tunde toob ja lõpuks sellest nautingust lahtiütlemise—askeesi.

See on Buddha kultuuri alus. Sest ka Buddha on sõjalise aadeli soo võsu, kellel suured maa-alad tarvitada. Buddha asub ellu peaaegu ilma mingisuguse teoloogiliste teadmisteta. Kuid elu toob küllastuse kaasa ja sunnib Buddhat mungalikku elu ja ilmaaadet omaks võtma.

Üks kanooniline tekst jutustab Buddha akseesist järgmist: „Gautama (Buddha) heitis toredasse voodisse

puhkama. Otsekohe piirasid teda ta naised; ilusad nagu jumalate neiud, osavad tantsus, laulus ja muusikas ja rikkalikuis ehetes, algasid nad, et teda läbustada tantsu, laulu ja muusikat. Gautama aga, kelle meeled maailma lõbudest küllastund, ei jälgind tantsu ja langes lühikeseks ajaks unesse. Siis ütlesid naised: mis peame meie mängima, kui see, kelle läbuks meie tantsime, magab? Nad lasksid mänguriistad langeda sinna, kust nad neid võtnud olid ja heitsid maha. Ainult lõhnava õliga täidetud lambid põlesid. Siis tõusis Gautama üles ja käega oma asemele toetades, nägi ta naiti, kuidas nad magades lamasid. Mõnedel jooksis ila suust, teised lällutasid unes, või lamasid katmatult lahtise suuga. See eemalelukkav pilt tegi ta meelte-kõdituste vastu veel tuimemaks. „Oh, hirmus, vastik!“ hüüdis ta ja mõtles tõsiselt üksindusse minna. See pärast tõusis ta asemelt üles sõnadega: Täna on maailmast lahkumise päev ja läks uksele, et hüüda oma kutsari.

See on elust küllastumine.

Nii peaksime siis seda küllastuse momendi ja askeesi järgi otsima ka mujalt, teistest India kultuuri avaldustest. India kunstis leiame tõendusi sellele metafüüsilisele rahulduse otsimisele. Kõige selle juures aitab indialast troopiline ettekujutusvõim, mis piiri ruumis, ega üksikute vormide ja kujude rikkuses ei leia.

Nii avaldub India ülisma klassi elus vastolu elu nautingu ja sellest küllastumise näol. Üldse on kõige rikkalikum seksuaalsus India ajaloo pääjoon, mille kõrval õisi ajab buddhistlik elumõnude täielik eitamine.

See oleks muidugi India mõtteteaduse ja kunsti üks külg, kuna nende teiste avaldusi, nii vormilis ja sisulikke põhjuseid mujalt otsima peame, ka India inimese iseloomust ja loodusest võivad mõnest muust põhjusest, millest siin kõnelema ei hakka.

H. S.

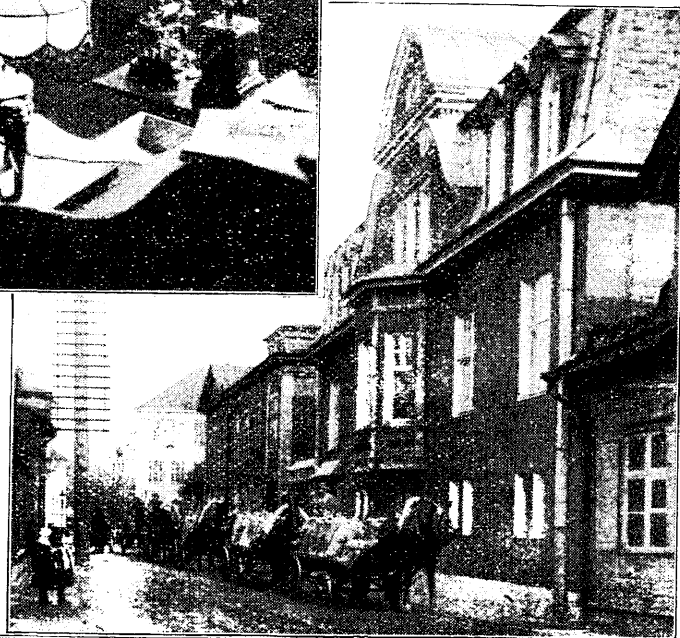
I L O

*Kirjanduse ja kunsti ajakiri. Toimetaja
F. Tuglas. Väljaandja „ODAMEES“.
Imund kaksteistkümend vihku. — „Ilo“
on ainus kirjanduse ja kunsti ajakiri Eestis.
Saada igast korralikust raamatukauplusest.
„ODAMEES“*

KAUBAMAJA HANS VINNAL TALLINNAS

Hans Vinnal, üks suurejoonelisemaid Eesti praegustest äri-
meestest on sündinud Loodi vallas Viljandi maakonnas, õppinud Paistu
kihelkonnakoolis, Viljandi linnakoolis ja hiljem kaubandusteadust
Peterburis. Ta on äriiselt tegev olnud alguses Tamsalus oma onu
juures, siis 2 aastat firma „Gebr. Rotermann“ Tallinnas — 9 aastat firma
V. J. Gorbatshev'i prokuristina. 1914 aastast päle aga iseseisvalt
ärialale asund: 2 aastat värvi ja laki vabrikut, hiljemalt 1916 aastast
väliskaubanduse kontorit pidand (keemia ained ja masinad). Esitab
praegu „Ford Motor Company Detroit Mitchigan Amerika (autod ja
traktorid), — „Frat“ autovabrik Torino Itaalia, — Clayton & Shuthworth,

Lincoln Inglismaal (põllutöö masi-
nad), - A/S.Laurin & Klement auto-
vabrik Jungbunzblau, Tshehho-
Slovakiaas -- A. Daubler, Breslau,
põllutöömasinate vabrik, — Deut-
sche Lastauto Fabrik „Daag“,
A/S.Ratingen, Eile- burger Motor-
werk, Eilenburg laevamootorid
j. n. e. Siintoodud pildid kujutavad
HansVinnali kaubamaja Tall nnas,
Ülemine pilt: Hans Vinnal omas
kabinetis. Keskmine pilt: H. V.
Kaubamaja välitjastpoolt ja voorid
kaupadega. Kolmas pilt; H. V.
Kaubamaja prokuristide tuba.

ODAMEHE LUGEJATELE

Käesolevast numbrist pääle hakkab pildileht „Odamees“ ilmuma korralikult iga kuu üks kord. Majanduslikult on „Odamehe“ ilmumine kindlustet rohkem kui ühelgi muul senni Saksamaal ilmuval eestikeelsel ajakirjal. „Odamees“ ilmub järjekindlalt iga kuu 1-sel ja saadetakse üle kodumaa igale poole laiali „Odamees“ ilmub hääl paberil. Laialine ja mitmekülgne, suurem kui ühelgi teisel Eesti ajakirjal senni olnud kaastööliste ringkond laseb aimata „Odamehe“ tusedust, mitmekülgust ja huvitavust. Olgu siin nimetat järgmised kaastöölistes: Arthur Adson, August Alle, Peet Aren, Adam Bachmann, Edgar Eisenschmidt, August Gailit, Arnold Hasselblatt, Anton Jürgenstein, Rasmus Kangropool, Karl Kirp, August Kitzberg, Albert Kivikas, Hans Kruus, Voldemar Koch, Aleksander Kruusberg, Alfred Koort, Karl Kornel, Jaan Kärner, Harry Mora, Oskar Luts, Gustav Matto, Rudolf Paris, Karl Rumor, Johannes Semper, Henrik Sepp, Anton Starkopf, Gustav Tammes, Aleksander Tassa, Marie Under, Ado Vabbe, Arnold Vichvelin, Henrik Visnapuu ja teised. Juba käesolevast numbrist pääle algab järgnevat ilmumist **Albert Kivikase uus romaan „Ristimine tulega“**, mis kujutab Eesti vabadussõja juhtumusi ja elamusi lõunafriendil.

„Odamees“ avaldab igas numbris rikkalikult fotograafilisi ülesvõtteid, joonistusi, illustratsioone tekstide juure, reproduksioone, meie parematelt kunstnikkudelt, toob hulk pilte kodu ja väljamaa päevasündmustest, linnadest, maakohtadest, kodumaa ordu ja Rootsi aegsest minevikust kunni tänapäevani, tähtsamatest tegelastest igal alal, kodumaa maastikkudest ja ehitustest, väljamaa tehnika imedest ja edusammudest j. n. e.

Et „Odamees“ kiirelt päevasündmustele reageerida saaks, seks on astut kontakti kodumaa paramate päevapiltnikkudega. Esialgu on mobiliseerit järgmised fotograafid: Tallinnas Akel ja Vannas; Tartus Auksmann, Markus ja Lomp; Viljandis Riet; Kuresaares Buhgan. Teiste linnade fotograafidega on läbirääkimised käimas. Pääle nende on „Odamehel“ **omapäevapiltnik**, kes mööda kodumaa ringi rändab ja agaralt tegutseb.

Klisheede vahetamises on „Odamees“ lepingud sõlmind suuremate Berliini pildilehtedega. Varsi ilmub osa klisheid, mis esimeses numbris trükit, Saksamaa pildilehis nagu: „Woche“, „Berliner Illustrierte Zeitung“ ja „Die Grosse Berliner Illustrierte“. **Sellega on „Odamees“ ka propagandaks Eestile väljamaal.**

Mis aga pääasi, on see, et

„Odamees“ on rahvalik ajakiri.

„Odamees“ on määrat kõigile. Säljuures pole aga „Odamees“ kaugeltki labane. Teisest küljest pole ta aga ka määrat ainult mõnele üksikule kirjandusharrastajale. „Odamees“ on soliid laiade hulkade ajakiri: Ta sisu on huvitav, elav, värske ja lõöv!

Välimuse poolest ei saa „Odamehega“ võistelda ükski eestikeelne ajakiri, sest „Odameest“ trükitakse Berliinis, kus trükivõimalused ajakirja korrektse välimuse alal imet lasevad taha. „Odamehega“ ei saa võistelda ka ükski senni Saksamaal ilmund Eesti ajakiri. Et „Odameest“ suurel arvul trükitakse (juba esimest numbrit 10.000 eksempl.), siis on „Odamehe“ hind võrdlemisi odav ja kättesaadav kõigile.

„ODAMEES“

REKLAM

Ühe suure keemia vabriku omanik Inglismaal, sir Alfred Frederich Bird, kes oma kaupe kõigis ajalehis laialiselt kuulutas, jättis päale oma surma järele 650000 naelsterlinglise varanduse. „Daily Mail“ kirjutab sel puhul, missuguseid hiiglavarandusi on ärimehed teenind, kui nad suured summad kuulutamiseks tarvitand. Suurtöösturid, kellele kuulutamise tõsiselt kullakaevanduseks sai, olgu siin nimetat: Lord Burton, suure õllevabriku omanik, kes surres 7 miljoni naelsterl. järele jättis; tubakakaupmees sir Frederick Wills, kes surres 3 miljoni naelsterl. varanduse omanik oli; riidekaupmees Peter Robinson, kes ligikaudu 1½ miljoni naelsterl. enda omanduseks võis nimetada. Teised naelsterl. miljonärid, kelle kaubad igapäise kuulutamise läbi üleilma kuulsaks said, on suhrukaupmees Henry Tade; mööblikaupmees Blundell Maph; Charles Lea „Lea ja Perrings-Sauce'ga“ Fulford oma „Pink Pills'iga“; E. W. Postoma „Darpe Nuts'iga“; H. J. Heinz oma Mixpicles'ega ja J. E. Eno oma puuviljakonserwidega. Eesti ärimehed ja töösturid! On vastuvaidlemata selge, et reklaam on ka kullauguks teile, kui kuulutate järjekindlalt ajakirjas „Odamees“, mida trükitakse suurel arwul ja laotatakse laiali üle kogu maa. Et meie ajakirja väljamaal trükitakse, kus paremad trükitehnilised võimalused, siis omavad kuulutused „Odamehes“ hää lööva välimuse. Soovikorral võime mitmevärviliste ilustustega kuulutusi avaldada ja võtame ka tellimisi reklaam-plakaatide päale vastu, mida paremail kodu ja väljamaa kuustnikkudel laseme valmistada. Kuulutusi „Odamehesse“ palume anda Tallinnas „Odamehe“ kontori (V. Pärnu m. 19, tel. 281), Tartus „Odamehe“ pääärisse (Promenaad 7-a, tel. 67) ja Rakveres Sarap'i rmkpl. (Pikk tän. 11).

„Odamehe“ kuulutuste kogujaid palume lahkesti vastu võtta.

Odamees

Kättejäudvaks õppeaastaks soovitab „Odamees“

Geomeetria algkoolidelle I

F. V. Mikkelsaar. Hind 75.—

Geomeetria algkoolidelle II

F. V. Mikkelsaar. Uus trükk ilmub käesoleval kuul.

Geomeetria algkoolidelle III

F. V. Mikkelsaar. Hind 75.—

Metoodiline matemaatika õpiraamat I

J. Koppel. Hind 45.—

Ülesannete kogu

„Metoodilise matemaatika õpiraamatu“ juure. J. Koppel.

Eesti keele grammatika I

Sõnade muutmise. Prof. J. Jõgever. Hind 60.—

Eesti keele grammatika II

Muutelõpud. Prof. J. Jõgever. H. 60.—

Eesti keele grammatika III

Süntaks. Prof. J. Jõgever. Hind 60.—

Ladina keele õpiraamat

keskkoolidelle. I. Lugemik. E. Kikas. H. 80.—

Ladina keele õpiraamat

keskkoolidelle. II. Grammatika. E. Kikas. Hind 100.—

Ladina keele õpiraamat

keskkoolidelle. III. Sõnastik. E. Kikas. Hind 40.—

Little Lord Faunfleroy

F. H. Burnett. Piltidega ja Inglise-Eesti sõnastikuga. Hind 145.—

Eesti uuem ilukirjandus

Fr. Tuglas. Hind 75.—, 60.—

Esteetika süsteem

E. Meumann. Tõlk. H. Oras. Ilmub käesoleval sügisel.

Eksperimentaalne pedagoogika

Dr. W. A. Lay. Tõlk. A. Koort. Ilmub käesoleval sügisel.

Bioloogia. M. Univer. Hind 75.—

Andmed Pühajärve uurimisest II.

Pühajärve plankton. Piltidega ja kaartidega. A. Audova. Hind 150.—

Andmed Pühajärve uurimisest I.

Geofüüsiline ja botaaniline osa. Piltidega ja kaartidega. Dr. H. Bekker. Ilmub kõige lähemal ajal.

Paeseina profiil Martsal

Põhja-Eesti paekalda geol. ülevaade. Dr. H. Bekker. Hind 15.—

Pühajärve ümbruse taimeühingud

Dr. H. Bekker. Hind 5.—

Järve taimed. Piltidega. A. Audova. H. 30.—

Rogu eeskujulisi koolimajade põhikavandeid

A. Marfeldt. Trükit Berliinis. Hind 100.—

Pääladu Tartus -- Promenaad 7a, tel. 67, postkast 51. / Tallinna ladu — V. Pärnu maantee 19

tel. 281. / Rakvere esitus — J. Sarap'i rmkpl., Pikk tv. 11.

Koolidelle ja kooliõpetajaile hinnaalandus.

Naisterahva rätsepp

Karl Piir :: Tallinnas

Suur-Karja tänav 7. :: Telef. 10-13

*Töötanud Pariisis, Londonis
ja Moskvas*

o

*Üotan tellimisi vastu
mantoode, kostüümide, palitute
ja kõiksugu kasukatööde pääle*

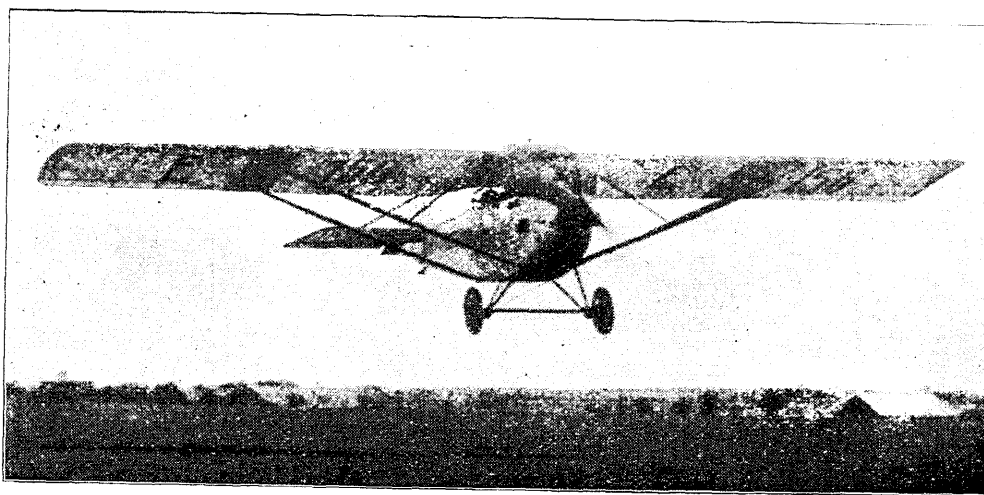
*Suur väljavalik moodinahku:
kraed, muhvid, boad*

Valmis palitud kõige uuemate mudelite järele

Eesti õhusõidu Aktsia-Selts

„**AERONAUT**”

TALLINNA (Reval) Kinga tän. 1. **TEL. 757**

Korralik õhuühendus

Tallinna-Riia

wahel kolm korda nädalas. Lähemaid teateid annawad:

Tallinnas, Kinga tän. 1. A/S. „Aeronaut“;
büroo Riias, Schenker & Ko., Vallstr. 3.

Korralik õhuühendus

Tallinna—Pärnu—Wiljandi—Tartu—Tallinna õhuliinil iga päev.

Lõbulennud. Lennud tellimiste pääle.

«KAJA»

Suur poliitiline, majandus-
line ja kirjandusline ajaleht

Päätalitus: Suurturg 16 Tallinnas
Posti aadress: Tallinna postk. 28

«KAJA»

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI

„KASVATUS“

Ilmub Eesti Opetajate Liidu väljaandel 2 korda kuus igal 15. ja 30. kuupäeval endises suuruses.

„KASVATUSES“ ilmuvad kirjutused kasvatus- ning hingeteaduslistest ja metoodilistest kui ka koolikorralduslistest küsimustest, teated koolielu tähtsamaist sündmustest, eriti kooliuuenduslisest liikumisest kodu- ning välismaal, ülevaated koolitööst, koolikirjandusliste toodete arvustused ning ülevaated ja teated õpetajate kutseühingute tegevusest. 1922 a. kevadel hakkavad koolikohtade osas ilmuma teated vabaist koolikohtadest, teenistusest ja õpetajaist jne.

Erlist tähelepanu lubab „KASVATUS“ tegelikkude kasvatus-õpetusliste küsimuste lahendamisele ja koolikirjanduse arvustusele. Üheks tähtsamaks ülesandeks peab „KASVATUS“ töökooli küsimuse selgitamist. Üldkasvatuse- ning hingeteadusliste küsimuste käsitlemisel paneb „KASVATUS“ rõhku aine lihtsa ja arusaadava, populäärse käsitusviisi peale.

Organiseeritud õpetajaskonna häälekanjana loeb „KASVATUS“ omaks tähtsamaks ülesandeks kaitsta meie kooli ja fema huviseid, selgitades küsimusi kooli korraldamise ning juhtimise ja õpetajate kutsehuvide alalt.

Sellepärast peaksid meie ainukest kasvatusteaduslist ajakirja lugema kõik meie kooli- ning haridustegelased, eriti aga iga õpetaja, kes tahab seista oma kutse ja ajanõuete kõrgusel. Huvi „Kasvatuse“ vastu ei tohiks puududa ka meie haritud lastevanemaid kui ka kõigil neil, kes tähtsaks peavad meie rahva kasvatust ja haridust.

„KASVATUS“ kaastöölisteks on Eesti õpetajad, kooliarstid ja haridustegelased. Eriti on kaastööd lubanud järgmised õpetajad, haridus- ning koolinõunikud, kooliarstid ja haridustegelased:

J. Annusson, Riikikogu hariduskomisjoni ja Eesti Opet. Liidu esimees, keemik; **Chr. Brüller**, Tallinna linnakoolinõunik, arvuteadlane; **J. Eschstamm**, Pärnu tütarl. gümn. direktor; **J. Johanson**, Harjumaa koolinõunik; **Dr. H. Jürgenson**, tegelik arst; **J. Kalkun**, Tallinna õp. seminari loodusteaduse õpetaja; **J. Kents**, Tallinna õpet. seminari maateaduse õpet.; **O. J. Kiesel**, Tallinna poegl. kauband. kooli õpetaja; **J. Kiiwet**, tehnikumi õpetaja, arvuteadlane; **J. Koppel**, Saaremaa koolinõunik; **A. Kuks**, Tallinna linnakoolinõun., hingeteadla; **A. Kurvits**, Tartumaa koolinõunik; **A. Kõiv**, Valga maak.- ja linnakoolinõunik; **J. Kõis**, Võru õpet. semin. direktor, loodusteadlane; **O. Kilgas**, kunsttööst. kooli õpetaja; **A. Kivi**, Haapsalu õpet. seminari õpetaja; **H. Linsi**, **A. Luur** ja **M. Meos**, Virumaa koolinõunikud; **F. V. Mikkelsaar**, haridusministri abi ja haridusnõunik; **O. Mälk**, Pärnu linna ühisrealgüm. direktor; **H. Männik**, loodusteadlane; **H. Neuhaus**, Tallinna II. realkooli direktor, arvuteadlane; **G. Ollik**, haridusminist. kooliosakonna juhataja; **Cand. hist. V. Orav**, Tallinna poegl. gümn. õpet., ajaloolane; **V. Peet**, Tallinna poegl. gümn. inspektor; **Prof. J. Piiper**, loodusteadlane; **J. Port**, loodustead. üliõpil.; **J. Piiskar**, Riigikogu liige; **Dr. M. Püümaan**, Riigikogu liige, kooliarst; **V. Raam**, Rakvere õp. semin. direktor, keeleteadl.; **A. Reeben**, Tartu linnakoolivalitsuse juhataja, loodusteadlane; **H. Reimann**, õpetaja, hingeteadl.; **H. Roos**, Tallinna õp. semin. direktor, hingeteadlane; **Prof. Dr. Rootsmann**, täheteadl.; **M. Roots**, Viljandimaa koolinõunik; **Assist. Jaan Rumma**, loodusteadl.; **J. Rummo**, Vestholmi gümn. õpetaja; **R. Rägo**, Riigikohtu prokuröör, õigusteadlane; **Mag. A. Saareste**, (Saaberik), keeleteadlane; **H. Summer**, Harjumaa koolinõunik; **V. Tammann**, Tartu linnakomertsikooli inspektor; **J. Tork**, Tartu õp. semin. direktor, ajalooteadl.; **Cand. hist. P. Treiberg**, ajalooteadlane; **A. Usai**, Petserimaa koolinõunik; **A. Veidermann**, Tallinna linnakooliv. juhataja, loodusteadlane; **Dr. phil. Väisälä**, Tartu ülik. professor; **A. Ounapuu**, Eestikeele õpet. Tallinna II. realkoolis; **J. Ounapuu**, Haasalu õpet. seminari direktor; **K. Ounapuu**, Tallinna II. realkooli õpetaja; **E. Enno**, Läänemaa koolin.; **G. Reial**, Tartum. koolinõunik.

„Kasvatuse“ tellimishind on:

aastas	500 marka,
poolaastas	250 „
veerandaastas	125 „
üksiknumber	25 „

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Üksiknumbrid saadaval igas paremas raamatukaupluses. Endiseid aastakäike on veel saada. Et „KASVATUSE“ lugejaid üle maa,

ON KUULUTUSTEL

kõige otstarbekohasem paik „KASVATUSES“. Seda peavad eriti silmas kirjastus-, kooli- ja sporditarvete valmisturid, raamatu- kirjutusmaterjaali kauplused, sest „KASVATUS“ viib nende äriteated otse ohe kõige püsivamaile — kõigile koolidele kõigis kodumaa nurkades. Loomulik, et koolivalitsused õpetajate valimistekuulutused avaldavad tingimata „KASVATUSES“ kust leitud valimised asjast huvitatuile kõige paremini teatavaks saavad.

Kuulutuste hinnad on: terve lehe ülg — 2000 marka, $\frac{1}{2}$ lehekülge — 1000, $\frac{1}{4}$ lehekülge — 500, $\frac{1}{8}$ lehekülge — 250 mark.a. Opetajate valimiste ja kohaotsimiste kuulutused $\frac{1}{8}$ lehekülje suuruses 200 marka. Alalistele ja mitmekordselt kuulutajale hinnaalandus.

„KASVATUSE“ toimetuse ja talituse.

Adress: TALLINNAS, Pikk tän. 54. Kõnetr. 14-63.

K./Ü. „LOODUS“ Tartus

**Teaduslik ja populaar-teaduslik
kirjandus ja paremad õpperamatud
kõigile alg- ja keskkoolide klassidele.**

Meie raamatutega lähemalt tutvuge „Raamatute tutvustaja № 2“
kaudu. Hinnata illustreeritud väljaanne 80 lhk.
(saatekuludeks 10 mk. postmarkades ligi panna.)

**Raamatuid otsekohe meie kirjastuselt
tellides saate neid kaupluse hinnaga,
kui raha markides ette saadetud.**

Tellige ajakiri „Loodus“

Ainsam teaduslik ajakiri, paremate ülikooli õppejõudude kaastegevusel.
Ilmub hääl valgel paberil kaartide ja tabelitega.

Tellimise hind 300.— marka aastas.

Tellimisi võtavad vastu kõik V. R. postkontorid

K./Ü. „LÕ O D U S“

Kõnetraat 4-35. **TARTUS** Vana tän № 1.

J. Sassi ja R. Maasik^u

Ehitus ja mööbli tööstus

TARTUS, Wabaduse tänav nr. 14. **TEL. № 505**

Oleme awand igasugu sisseseadete ja mööbli äri **Riia tänaval nr. 1, tel. 580** (end. Kikerpilli mag.) ja wõtame seal oma töökojas walmismiseks kõiksugu tööde paele tellimisi wastu.

Mööblid:

saali-garnituurid, magamistoa, söögitoa ja kabinetide sissesäädeid, kaupluste ja kohwimajade sissesäädeid, wõimlemise- ja õpeabinõusid koolidele. Mööblite walmistamine ka üksikasjaliselt.

Ehitus- ja wälimistööd:

majade ehitused ja remonteerimised, ukste, akente walmistamine, sikatuurimine, wärwimine, potisepa ja klaasimise tööd jne.

Plaanide walmistamine ja eelarwete kokkusäädamine kõiksugu ehitustööde pääle.

Tellimised täidetakse korralikult ja tingimused on ajakohased.

Austusega

J. Sassi & R. Maasik

KALAASJANDUS

Eesti
Kalameeste häälekandja.

Kalapüük - ümbertoofamine - kaubandus
teadusline töö - ühistegevus
Uast-tar toimetaja
Ernst Uebermann.

III aastakäik

1922

Kõik, kes huwitud kalaasjandusse
puutuwaist küsimustest, loewad

Kalaasjandust

Tellimise hind 200 marka aastas, väljamaale
poole kallim. — Üksiknumbri hind 20 marka

Kõik aastatellijad saavad hinnata kaasandeks suure kalendri huwitawa
sisuga ja seinakalendri. / Kirjade aadress: Postkast 22, Tallinna. Kõnetraat
17-60 / Abikontor: Lowestoft, Inglismaal

LAEVANDUS

III aastakäik

1922 a.

Eesti on meririik — sellepä-
rast loewad, telliwad ja toeta-
wad kõik kodanikud kuukirja

LAEWANDUS

Tellimise hind: 12 kuud
300 Emk., üksiknumber 30 Emk.

Tellimise aadress: T a l l i n n a, Meripui-
estee 5, Kõnetraat
10-93

*

Eesti tulewik on merel!

Sellepäraast loewad kõik

„Laewandust“ ja „Kalaasjandust“

sest mõlema ajakirja SISU on põhjuseks miks neid
loetakse üle maa ja mitte ainult meri-
meeste ja kalameeste ring-
kondades.

*

Aadress: Meripuiestee № 5, Tallinna, Postkast 22

ALBERT PALIALE

raamatu- ja kirjutusmaterjaali kauplus
TARTUS / JAANI TÄN. 18

SOOVITAB

koolidele, kantseleidele ja asutustele

KÕIKSUGU

paberi, kirjutus- ja joonistusma-
terjaali oma ja parematest välja-
maa vabrikutest

TÄIELIK LADU

õpperaamatutest

Õpetajatele %/0 %/0

Kohale jõudnud:

jalgratta tüürid, torpeedod (wabad)
pedaalid, laternad, kodarad, kellad,
õhkkummid ja mantlid, welled
(pöiad), teraskuulid, õlikannud j. n. e.

J. Johanson & P. Pallo,
Tallinnas, Uus tän. nr. 7.

Tisleri töökoda

Lüüwalaia tän. nr. 33
Tallinnas

A. KILDER

„Must Kass“

Palais des dances

„Chat noir“

TALLINNA

Meri puiestee 10

ooo

Lõbutseva Tallinna rendez-vous

Lõbus! Mugav!

Esimese klassi salong-orkester

Viisakas teenimine!

Kõige parem köök!

Direktsioon

Palun vaatama tulla!

Puusärgi kauplus

Peetri plats nr. 5
Tallinnas

M. Truu

Kingsepa tööstus

J. STEINBERG

Heeringa ja Puuvilja

tän. nurgal nr. 5.
TALLINN

Ajalooline kirjandus, memuaarid ja biograafiad:

- Б. Кruus: Saksa okkupatsioon Eestis. Ё. 150.—
Б. Кruus: Jaan Тõnisson Eesti kodanluse juhina. Ё. 90.—
А. Кruusberg: Аjaloo arkiiv I. А. Grenzsteini võitlus Jaan Тõnissoniga. Ё. 75.—
А. Кruusberg: Аjaloo arkiiv II. Venestamise tulekul. Ё. 60.—
D. Grünfeldt: Мälestused Juhan Liivist. Ё. 40.—, 30.—
S. Tuglas: Marginaalia. Ё. 180.—
S. Tuglas: A. H. Tammsaare. Ё. 75.—
S. Tuglas: Artur Valdes. Ё. 75.—
S. Tuglas: Henrik Ibsen inimesena. Ё. 50.—, 30.—
S. Tuglas: William Shakespeare. Ё. 75.—, 60.—
R. Rohk: Julius Kuperjanovi elulugu. Ё. 20.—

Saada igast korralikust raamatukauplusest. « O d a m e e s »

KIRJASTUS A./S. „VARRAK“

Soovitab kirjandusest huvitet publikumile oma kirjastusel ilmund väljaandeid. „Varrak“ on üks suurem kirjastusettevõte Eestis ja tema raamatuhinnad odavamad kui teiste kirjastuste omad.

Gustav Suits / Lapse sünd / Ballaad

Iluväljaanne. Ado Vabbe kolmewärwiline kaaneilustus ja joonistused tekstis. Hind 150 mk., kriitpaberil 200 mk.

„See raamat wõlub meeli juba kättewõetuna oma piduliku kuuega. Mitte iga aasta ei ilmu sarnaseid raamatuid! Oh, ei: see illustreeritud ballaad on juba oma wälimuselt wäljaspool igasugu wõistlust, olles kahtlemata Eesti moderni raamatu kultuuri ülim saawutus... Selle raamatuga on Suits rikastand uuemat Eesti kirjandust ühe klassilise teose wõrra...“

(August Alle-„Pwl.“ 9. VII. 22.)

Jaan Lintrop / Europa / Kommet 3 vaatuses

Hind 75 mk. — „Üldiselt tuleb seda kommetit kui niisugust kordaläinuks pidada. Ja näitelawal wõib hääl lawastamisel palju nalja pakkuda...“ (J. H. — Vaba Maa“ 8. VII. 22.)

Karl v. Freymann / Pärast üheksandat termidoori

Miniatüür 1 vaatusen. / Tõlkinud Hermann Jänes. Hind 30 mk.

„CHEVALIER. Germaine, Teie hing naerab ja mühiseb otsekui järw! Pilwed liiguwad tema kohal ja taewas wõlwib üle selle, metsad kohisewad ja tähed peegelduwad teman, (P õ l - w i t a d e n.) Ah, Germaine, Germaine, armastan Teie hingel“ (Teksti proow).

Kõik „Varraku“ väljaanded saadetakse ka järelmaksuga koju kätte. — Sügisisel näitusel oma paviljon.

TALLINNA E. P. S.

== Nõudke hinnata nimekirja! — õpetajaile, koolidele ja raamatukogudele kõrged protsendid ==

Juhatus, kirjastusladu ja kontor Tallinnas, S. Tatari t. nr. 1. — Telefon 6-81.
Osakond Tartus — raamatukauplus, trüki- ja köitmiskoda Rüütli tän. 24-26.

Elektri A. S. „PÖGE“ ainuesitaja Eestis

Elektri

mootorid
dünamod
lülitustarbed
mõõdu aparaadid
lambid (lae, sein ja laua)
kõõgid, friikraud, materjaalid

suures väljavalikus Ies häduses

Elektri jõu-jaamade ülesäädmine.

Elektri valgustuse sissesäädmed maal ja linnas, ajakohastele nõuetele vastawalt. Töö häduse eest täielik wastutus. Hinnad mõistlemata odawad. — Täielik elektri jõu-masinate ja peen mehaanika parandustöökoda

Tehniline äri ja kontor

K. Sersant, E. Liblik ja A. Hausenberg

Tartus, Rüütli tän nr. 9.

Restaurant - Wõõrastemaja
WILJANDIS

Tallinna tän. № 1

S
e
a
s
s
a
a
r

Puhtad numbrid,
korralik teenimine,
maitsewad lõunad

S
e
a
s
s
a
a
r

Kaubamaja Esto-Muusika

Tallinna, Lai tän. 34

Kõnetr. 10-24

Noodid ja nende kirjastus

Tiivklaverid, pianiinod, muusikariistad ja nende osad

Ainuesitused Eestis:

C. Bechstein, Berlin, tiivklaverid ja pianiinod

Jul. Heinr. Zimmermann, Leipzig, muusikariistad

Ühendet lavateoste kirjastajad (Drei Masken Verlag) Berlin

Näitelava kirjandus: ooper, operetid j. n. e.

„Tulewik“

- Tere!
- Miks ei tere.
- Pole ammu näinud, kuidas elad?
- Ega wiga ole. Käisin Eesti näitusel. Niiid reisin niijama mööda kodumaad ringi. Olin Narwas, Peipsi pääl, Tartus, sõitsin mööda Smajõge, käisin Walgas ja Wõrus.
- Näita, mis leht sul käes on?

— Waata — „Tulewik“. Olen teda järjekindlalt lugenud. Panin tähele, et „Tulewikku“ ijeätanis maal loetakse. Ta toob kirjutusi iga küsimuse kohta ja arvustab terawalt wäärnäh-tusi riiklises elus, temas leidub teateid igalt alalt

Ta ilmub üks korda nädalas — igal keel-nädalal ja laupäewal ja maksab kõigest 30 marka kuus.

— Eeis tellin mina ka. Adress?

— Adress on: Tallinn, S. Profusmägi. nr. 4 „Tulewik“.

J. Jakobsoni kingsepa äri

Kauba tänaw 2

VILJANDIS

Soovitan oma austatud töötarwitajatele oma töötoas walmistatud

meeste, - naiste - ja laste saapaid ja kingi mitmewärwilisest nahast ja riidest, kõige lihtsamaid kui ka kõige peenemaid; iseäranis kõige tugewamaid juht-säärsaapaid ja kamas-sisid. Uute saabaste pääle wõetakse tellimisi wastu, parandused tehtakse ruttu ja korralikult, niisama ka kummi kalossi parandused.

Hinnad ajakohased

WILJANDIS, Kauba tän. nr. 2.

Mehaanika ja lukusepa töötuba

J. Lukken

Harju tän. nr. 45. Tallinnas

Wõtan wastu tellimisi kõiksugu mehaanika ja lukusepa tööde pääle: parandan jalgrattaid, õmblusmasinaid ning teen ka surnukiste. Ladus on olemas walmis jalgrattaosad.

Riia saapakauplus

Tartu tän. 16

Wiljandis

Soowitan kõrges hääduses oma töökojas walmistatud kõiksugu jalanõusid.

Aupaklikult

J. Heinrichson

Walguspildistus (fotograafia)

W. LIWO

Pikk tän. № 49 / Tallinna

Kõiki töid walguspildistus-kunstis tehakse maitserikkalt kiiresti ja mõõdukate hindadega. Sõjawäelastele, koolilastele ja lastele alandatud hinnad

TAPAL

Poom'i raamatukauplus

Saada igasugune praegusel ajal müügil olev Eesti kirjandus, kirjutusmaterjaal j. n. e.

Kooliõpetajatele hinnaalandus

ИЗДАТЕЛЬСТВО
Е. А. ГУТНОВА ВЪ БЕРЛИНѢ
BERLIN S 14 / DRESDNER STRASSE 82-83

ПОСТУПИЛИ ВЪ ПРОДАЖУ:

**БИБЛИОТЕКА
СПОЛОХИ**

Александръ Дроздовъ
ЧЕЛОВѢКЪ СЪ ЧЕМОДАНОМЪ
Цѣна 50 м.

Вл. Ал. Амфитеатровъ-Кадашевъ
ЗУМЪ-ЗУМЪ
Цѣна 50 м.

Глѣбъ Алексѣевъ
ДЕРЕВНЯ ВЪ РУССКОЙ ПОЭЗИИ
Цѣна 50 м.

В. Я. Иксуль
КАВКАЗСКІЕ НАБРОСКИ
Цѣна 40 м.

Александръ Амфитеатровъ
ПОБѢГЪ ЛИЗЫ БАСОВОЙ
Цѣна 50 м.

Э. Магарамъ
МИРЕЛЕ
Цѣна 50 м.

Вас. Ив. Немировичъ-Данченко
БѢДНАЯ ИНЕСЬ
Цѣна 50 м.

Алексѣй Ремизовъ
КОРЯВКА
Цѣна 50 м.

Вас. Ив. Немировичъ-Данченко
ДВѢ НОЧИ ПЕРЕДЪ КАЗНЮЮ
Цѣна 50 м.

М. Арцыбашевъ
ВѢЧНЫЙ МИРАЖЪ
Цѣна 50 м.

Вас. Ив. Немировичъ-Данченко
ЗА ОКЕАНОМЪ ВЪ ВОЛЬНЫЯ СТЕПИ
Цѣна 50 м.

МАЛЫЙ АЛЬМАНАХЪ
соврем. украинск. литерат. подъ ред. Г. Алексѣева.
Цѣна 75 м.

МАЛЫЙ АЛЬМАНАХЪ
соврем. французск. литерат. подъ ред. А. Дроздова.
Цѣна 75 м.

МАЛЫЙ ДѢТСКІЙ АЛЬМАНАХЪ
Цѣна 75 м.

В. К. Винниченко
ТАЛИСМАНЪ
Цѣна 50 м.

М. Коцюбинскій
ПОДЪ МИНАРЕТАМИ
Цѣна 50 м.

Н. Потапенко
НОВЫЙ ЧЕЛОВѢКЪ
Цѣна 50 м.

Вл. Амфитеатровъ-Кадашевъ
ФРАЧНИКЪ СЪ ХВОСТОМЪ
Цѣна 50 м.

Глѣбъ Алексѣевъ
ЖИВАЯ ТУПЪ
Цѣна 50 м.

Александръ Амфитеатровъ
НА ЗАРЪ
Цѣна 50 м.

СПОЛОХИ

ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ И
ОБЩЕСТВЕННЫЙ ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ ЖУРНАЛЪ

РЕДАКТОРЪ АЛ. ДРОЗДОВЪ
ИЗДАТЕЛЬ Е. А. ГУТНОВЪ

Цѣна съ № 2—11 за экзempl. 75 герм. мар.
№ 1 вышелъ вторымъ изданіемъ и тоже распроданъ

**ОРОГРАФИЧЕСКІЙ
СЛОВАРЬ**

ПО ГРОТУ (65000 СЛОВЪ, 736 СТРАНИЦЪ) КЪ СЛОВАРЮ
ПРИЛОЖЕНО РУКОВОДСТВО ДЛЯ ПОЛЬЗОВАНІЯ ИМЪ ПО
НОВОЙ ОРОГРАФИИ

Цѣна въ Германіи и странахъ съ низкой валютой:
брошированный 75 мар.; въ переплетѣ 100 мар.

ПЕЧАТАЮТСЯ И НА ДНЯХЪ ПОСТУПАЮТЪ ВЪ ПРОДАЖУ
СЕРІЯ ХУДОЖЕСТВЕННЫХЪ ИЗДАНІЙ:

МОСКВА И ДЕРЕВНЯ

(Быть Замоскворѣчья и Подмоскownыхъ)

подъ ред. Г. К. ЛУКОМСКАГО, статьи АЛЕКСАНДРА
ДРОЗДОВА, СЕРГѢЯ ГОРНАГО, Г. ЛУКОМСКАГО.

Книга выходитъ въ ограниченномъ числѣ нумерованныхъ
экзemplяровъ. Заказавшіе до 1-го октября получаютъ имен-
ные нумерованные экзemplяры. Цѣна 350 м.

СОВРЕМЕННЫЙ КИТАЙ

ВЪ КАРТИНАХЪ ПОПУЛЯРНЫХЪ ХУДОЖНИКОВЪ И ФОТО-
ГРАФИИ СОВРЕМЕННОЙ КИТАЙСКОЙ ЖИЗНИ. СЪ ТЕКСТ-
ТОМЪ ЭЛИ МАГАРАМА.

НАРБУТЪВЪГРАФИКЪ

СЪ МНОЖЕСТВОМЪ ВОСПРОИЗВЕДЕНІЙ СЪ РАБОТЪ
НЕДАВНО УМЕРШАГО ЛУЧШАГО ГРАФИКА РОССІИ.
ТЕКСТЪ С. МАКОВСКАГО И Г. ЛУКОМСКАГО.

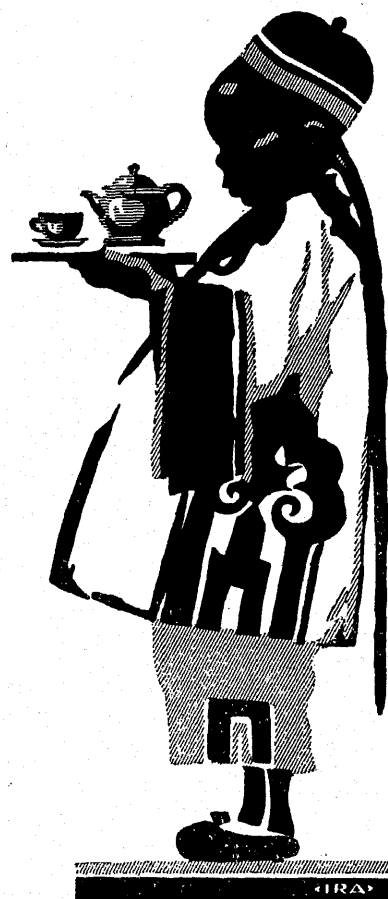
G. F. BELJAGIN'I

TEE

HIINAST IMPORTEERITUD,
KÕRGES HÄADUSES,
AROOMILINE

Etikett Kaub- ja Tööstusministeeriumi
poolt kinnitatud

KAUBANDUSKONTOR
G. F. BELJAGIN, TALLINNAS

VANA TURG Nr. 1, KÕNETRAAT 4-81